

VÄNDA TRENDEN?

Befolkningsutveckling i en
landsbygdskommun

Kandidatarbete av Sofie Norin, juni 2016
Institutionen för fysisk planering

TITEL: *Vända trenden? Befolkningsutveckling i en landsbygdskommun*

FÖRFATTARE: Sofie Norin

HANDLEDARE: Sabrina Fredin

EXAMINATOR: Ingrid Persson

Kandidatarbete FM1473, 15 hp

Kandidatprogrammet för fysisk planering

Institutionen för fysisk planering

Blekinge Tekniska Högskola

2016-06-20

FÖRORD

Med denna uppsats har jag haft möjlighet att fördjupa mig i en fråga som jag under mina tre år på kandidatprogrammet för fysisk planering funderat mycket kring – nämligen de stora skillnader som finns mellan svenska kommuner. Flera av Sveriges städer har nu en omfattande bostadsbrist, men samtidigt kämpar många kommuner för att inte tappa fler invånare. Genom detta arbete har jag fått större kunskap om den fysiska planeringen i en kommun som inte kämpar med frågan *Var ska alla få plats?*, utan där tankarna istället rör *Vi har gott om plats – hur ska vi locka hit folk?* Jag hoppas att läsningen väcker nya tankar och funderingar då ämnet nog kommer vara relevant för den svenska planeringen en lång tid framöver.

Jag vill rikta ett stort tack till min handledare Sabrina Fredin som gett mig ovärderlig hjälp och guidning genom arbetet. Jag vill även tacka de på Kinda kommun som ställt upp på intervju eller hjälpt mig att hitta den information jag sökt.

Sofie Norin
Karlskrona, juni 2016

SAMMANFATTNING

Många av Sveriges kommuner har under de senaste decennierna minskat i invånarantal vilket lett till konsekvenser som ett minskat skatteunderlag och en ojämn åldersfördelning. Samtidigt ökar Sveriges befolkning och i storstadsområdena råder bostadsbrist. Många kommuner har en uttalad ambition att vända den negativa befolkningstrenden, men det är svårt att se resultat av de åtgärder som genomförts.

Denna uppsats behandlar hur kommuner hanterar en minskande befolkning och hur olika forskare menar att befolkningsminskningen bör hanteras. Tidigare har både planeringen i praktiken och forskningen fokuserat på att planera för tillväxt, men nu menar vissa forskare att det istället förespråkas för en planering där staden eller kommunen anpassar sig till färre invånare. Denna övergång går än så länge att se tydligast i forskningen, de flesta kommuner och städer fortsätter att planera för tillväxt.

Med hjälp av en fallstudie av Kinda, en landsbygdskommun i södra Östergötland, där dokumentanalys och intervjuer använts för att undersöka hur kommunen hanterar sin minskande befolkning, har det gått att se att befolkningsutvecklingen upplevs vara en svår fråga. Kinda planerar för fler invånare och bedöms arbeta utifrån en tillväxtpolitik. De strategier som kommunen arbetar med har som syfte att stärka kvaliteten på servicen i kommunen och locka nya invånare. Strategierna som har identifierats är bland annat att stärka kommunikationerna, erbjuda attraktivt boende samt att det ska finnas planberedskap för industrimark i tätorterna. Dessa har sedan diskuterats i relation till de strategier för att hantera en befolkningsminskning som lyfts fram i kapitlet teoretiskt ramverk, vilket är både tillväxt- och anpassningsstrategier. Det framkommer att Kinda kommun idag till viss grad använder sig av strategier som kan sägas tillhöra en anpassningspolitik, men att kommunen inte har någon långsiktig beredskap för om invånarantalet fortsätter minska.

I uppsatsen förs också en diskussion kring de begränsningar som finns för en enskild kommun att vända en negativ befolkningstrend. Samhällstrender och nationella beslut påverkar kommunens befolkningsutveckling, men ofta anser kommuner att om bara vissa åtgärder genomförs så kommer fler välja att flytta till dit.

Slutligen så visar uppsatsen att forskningen menar att de möjligheter som finns för en enskild kommun som Kinda att hantera sin befolkningsminskning till stor del handlar om att skapa en planeringsprocess som utgår från kommunens medborgare. Ett större fokus på hur de befintliga medborgarna kan bli mer nöjda och långsiktiga mål för livskvaliteten i kommunen gör planeringen mindre beroende av osäkra befolkningsprognoser.

NYCKELORD:

Översiktlig planering, befolkningsutveckling, tillväxtstrategier, anpassningsstrategier

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

DEL ETT: INLEDNING

PROBLEMFÖRMULERING OCH SYFTE.....	7
FRÅGESTÄLLNING.....	8
AVGRÄNSNING.....	8

DEL TVÅ: TEORETISKT RAMVERK

TEORETISKT RAMVERK.....	10
PROBLEMATIKEN KRING ATT PLANERA FÖR TILLVÄXT.....	10
TILLVÄXT ELLER ANPASSNINGSPOLITIK?	11
STRATEGIER FÖR TILLVÄXT.....	11
ANPASSNING TILL EN MINSKAD BEFOLKNING.....	14
SAMMANFATTNING TILLVÄXT- OCH ANPASSNINGSTRATEGIER.....	17

DEL TRE: FORSKNINGSDESIGN OCH METOD

FORSKNINGSDESIGN.....	20
METOD.....	21
INTERVJU.....	21
DOKUMENTANALYS.....	22
TEMAN FÖR DOKUMENTANALYS.....	24
METODDISKUSSION.....	25

DEL FYRA: RESULTAT AV FALLSTUDIE

RESULTAT AV FALLSTUDIE.....	27
BAKGRUND KINDA KOMMUN.....	27
TEMA: DEMOGRAFISKT UTGÅNGSLÄGE I KINDA.....	28
TEMA: MÅLBILD.....	31
TEMA: STRATEGIER FÖR ATT NÅ EN BEFOLKNINGSÖKNING.....	34
TEMA: SYNEN PÅ ANPASSNINGSPOLITIK.....	37
TEMA: FYSISKA PLANERINGENS MÖJLIGHETER OCH BEGRÄNSNINGAR.....	39

DEL FEM: DISKUSSION OCH SLUTSATS

DISKUSSION.....	42
SLUTSATS.....	44

DEL SEX: KÄLLFÖRTECKNING

KÄLLFÖRTECKNING.....	46
----------------------	----

DEL SJU: BILAGOR

BILAGA 1-INFORMANT 1.....	50
BILAGA 2-INFORMANT 2.....	58

DEL ETT

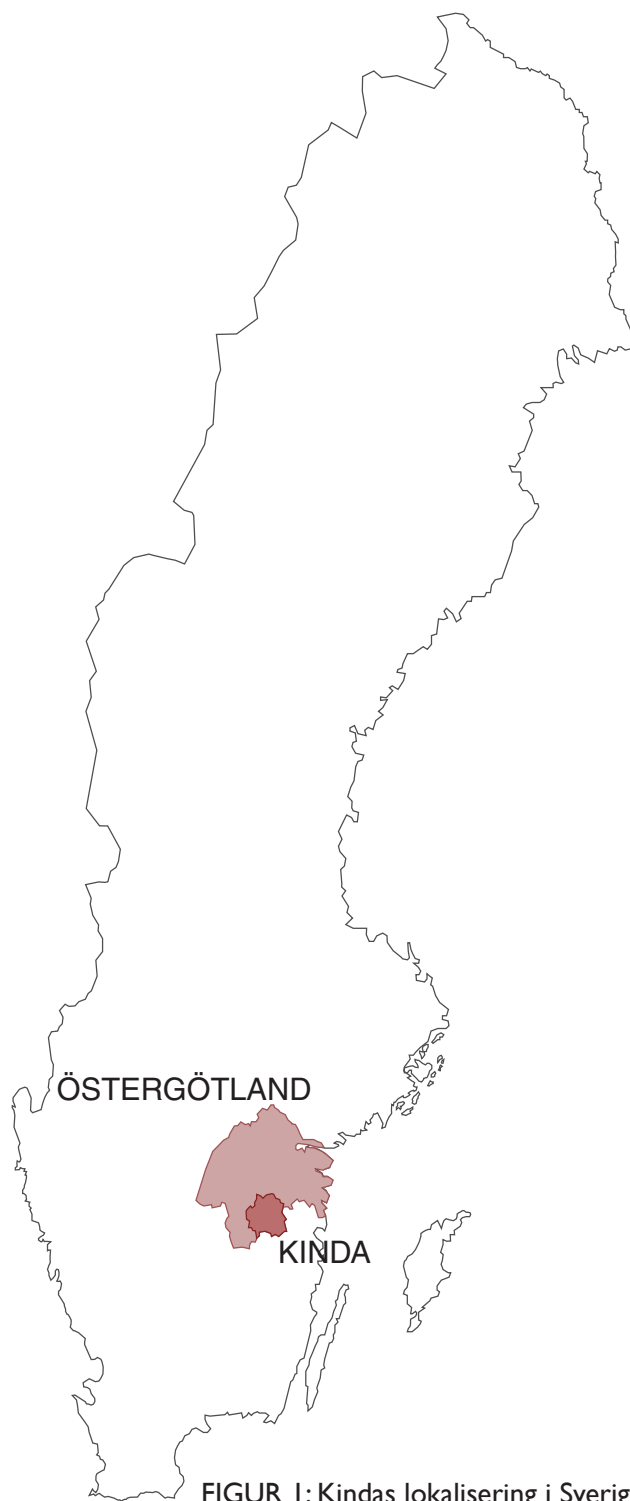
INLEDNING

PROBLEMFÖRMULERING OCH SYFTE

I många av Sveriges kommuner är en minskande befolkning nu ett faktum som kommunen måste hantera även i den fysiska planeringen. Då en ökad befolkningsmängd innebär ett större ekonomiskt underlag för kommunen så eftersträvar många kommuner att öka sitt invånarantal, och ofta konkurrerar man mot större tätorter med en stark befolkningstillväxt.

Sveriges befolkning förväntas att öka och ökningen förväntas främst ske i Sveriges storstadsområden. De regionala skillnaderna kommer bli större och många gles- och landsbygdskommuner kommer få en problematisk demografisk utveckling (Långtidsutredningen, 2015). De strategier som genomförts för att nå tillväxt har inte resulterat i en ökad befolkning till den grad som önskats. Forskare förespråkar att städer och kommuner som har förlorat många invånare tänker om och istället börjar planera för att anpassa kommunen till det minskade antalet invånare för att kunna behålla kvaliteten för de som bor kvar (Wiechmann & Bontje, 2015; Syssner, 2014).

Denna uppsats har som syfte att undersöka hur en landsbygdskommun med en negativ befolkningstrend diskuterar kring sin befolkningsutveckling, vilka mål de arbetar mot och på vilket sätt. För att avgränsa uppgiften kommer uppsatsen utgå från en specifik kommun, Kinda i Östergötland. Kinda är en landsbygdskommun med en negativ befolkningstrend sedan 70-talet som har uttalade strategier för att öka sin befolkning. Trots kommunens försök till att få fler invånare syns inte resultaten av dessa i befolkningsstatistiken. Det finns mycket forskning kring en minskande befolkning och denna studie syftar därför också till att undersöka om, och iså fall hur, Kinda skulle kunna arbeta annorlunda.

FIGUR 1: Kindas lokalisering i Sverige

FRÅGESTÄLLNING

Vilka aspekter anses i forskningen vara viktiga vid planering för att hantera en befolkningsminskning?

Vilka strategier inom den fysiska planeringen säger sig Kända använda sig av för att få en befolkningstillväxt?

Vilka begränsningar är kopplade till att vända en negativ befolkningstrend med den fysiska planeringen?

AVGRÄNSNING

Denna uppsats avgränsas till att beröra svenska landsbygdskommuner som är drabbade av en befolkningsminskning. Fokus är på att undersöka hur kommunerna hanterar sin befolkningsförändring och om detta skiljer sig från de förhållningssätt som berörs i forskningen.

I denna uppsats avgränsning ryms inte diskussionen till varför och hur en tillbakagång sker, även om detta är en intressant fråga som flera forskare har undersökt (Hoekveld, 2014; Reckien & Martinez-Fernandez, 2011; Turok & Mykhnenko, 2007). De anledningar som ofta nämns är till exempel en lokal ekonomisk tillbakagång, att en viktig industri lägger ner och att platsen drabbas av en hög arbetslöshet. I denna uppsats undersöks istället hur en befolkningsminskning hanteras inom den fysiska planeringen i en kommun.

DEL TVÅ

TEORETISKT RAMVERK

TEORETISKT RAMVERK

PROBLEMATIKEN KRING ATT PLANERA FÖR TILLVÄXT

En negativ befolkningstrend i en stad eller kommun kan behandlas på olika sätt och det går att försöka använda sig av olika strategier för att hantera den befolkningsminskning som uppstått. De olika strategierna kan både skilja sig från varandra och ha vissa likheter, men det går att identifiera två olika strömningar som de utgår ifrån. Detta är två väldigt olika utgångspunkter eftersom de berör själva kärnan i hur en stad eller kommun hanterar sin krympande befolkning.

Antingen ser kommunen inga andra alternativ än att försöka vända den negativa befolkningstrenden och utarbetar strategier för att fler ska flytta dit, eller så ser kommunen ingen annan framtid än att antalet invånare inte kommer öka, utan kanske rentav kommer fortsätta sjunka, och försöker istället ta fram strategier för att hantera denna minskning på ett så bra sätt som möjligt.

Wiechmann & Bontje menar att fokus, både hos de som planerar städer och de forskare som har studerat befolkningsminskning, länge har varit på strategier för att nå tillväxt. En ekonomisk tillbakagång har ansetts vara den främsta anledningen till varför invånare väljer att flytta ifrån en stad, och mycket av forskningen har kretsat kring teorier om att det är möjligt att stärka den lokala ekonomin och på så sätt stoppa avfolkningen. Även i de krympande städerna har den dominerande tanken varit att tillbakagången är en fas, och att det är möjligt att genomföra åtgärder inom den fysiska planeringen och ekonomin för att vända på detta (Wiechmann & Bontje, 2015: 1-5).

Svenska kommuner har till stor del avhållit sig ifrån att prata om sin befolkningsminskning. Ord som krympande och tillbakagång undviks och fokus riktas istället på att arbeta för fler invånare och hur detta ska göras. Att prata om en anpassning till färre invånare anses nästan omöjligt för både politiker och tjänstemän (Syssner, 2014: 23-24).

Enligt Syssner så saknas det en långsiktig beredskap hos kommunerna vid en fortsatt negativ befolkningsutveckling. Både politiker och tjänstemän uttrycker att det inte finns en bred diskussion kring befolkningsförändringen och inte heller långsiktiga strategier för hur ett minskat invånarantal ska hanteras (Syssner 2014: 35). Det finns strategier för hur kommunen ska arbeta mot tillväxt och program för hur detta ska ske vilket också innebär att det går att följa upp och utvärdera strategierna för tillväxt. Syssner framhåller att kommunerna däremot saknar program och strategier för hur kommunen ska eller bör förhålla sig till de prioriteringar som de folkvalda politikerna måste göra vid sämre ekonomiska förutsättningar, alltså hur kommunen hanterar en minskad befolkning. Vidare menar Syssner att detta är ett problem på grund av att medborgarna i kommunen då inte får någon insyn i hur politikerna vill agera och agerar, samt att det är svårt att utvärdera hur politiken har hanterat den minskande befolkningen jämfört med vad som lovades skulle ske (Syssner, 2014: 36).

Wiechmann & Bontje menar att det sedan början av 2000-talet tillkommit mycket forskning om att acceptera den minskande befolkningen och planera för att anpassa staden till ett minskat invånarantal. De lyfter fram att vissa kallar detta ett paradigmskifte, att planeringen nu istället undersöker möjligheten av att kunna krympa smart. Vidare menar författarna att trots att det nu finns mycket forskning kring att föra en anpassningspolitik så saknas det en stabil teoretisk grund som undersöker hur anpassningspolitikens strategier fungerar i en verklig stad för att hantera en befolkningsminskning (Wiechmann & Bontje, 2015: 1-5).

Wiechmann & Bontje menar att en minskande befolkning inte alltid måste hanteras genom att försöka arbeta för att fler ska flytta till kommunen eller orten, det går att ta sig an den minskande befolkningen med ett annat förhållningssätt. Fenomenet med krympande städer är strukturellt och inte ett lokalt och tidsbegränsat problem. Att ett samhälle minskar i befolkningen betyder inte nödvändigtvis en negativ utveckling eller att detta är det första problemet i en ond cirkel. Det finns många olika processer för krympandet och det går aldrig att exakt förutspå vad som kommer hända. Planeringen i en kommun som minskar i sin befolkning skiljer sig ofta på många sätt från planeringen i en kommun som får många nya invånare, och lagar och strategier är främst utvecklade för att hantera tillväxt. Att anpassa en plats för färre invånare kan dock snart komma att behöva bli normen och endast i vissa undantagsfall kommer städer planera för tillväxt (Wiechmann & Bontje, 2015: 9).

TILLVÄXT ELLER ANPASSNINGSPOLITIK?

För att i denna uppsats kunna identifiera och kategorisera strategier för att hantera en befolkningssminskning har Syssners definition av begreppen tillväxt- och anpassningspolitik använts. Syssner menar att en tillväxtpolitik har som syfte att resultera i ett ”förstärkt skatteunderlag, bättre förutsättningar för kommunens organisation och verksamhet...”, medan anpassningspolitikens syfte är att få ”en ekonomi i balans, bibehållen kvalitet trots minskade resurser” (Syssner, 2014: 40).

STRATEGIER FÖR TILLVÄXT

De flesta kommuner och städer, oavsett om de växer eller minskar, genomför strategier för att nå ett ökat antal invånare. Både inom forskningen och inom praktiken har planering för tillväxt länge varit i fokus (Wiechmann & Bontje, 2015: 1-5).

PLATSMARKNADSFÖRING FÖR ATT NÅ EN ÖKAD TILLVÄXT

En viktig förutsättning för att fler ska lockas att flytta till en kommun eller stad anses vara platsens attraktivitet (Niedomysl, 2006; Zenker & Martin, 2011). Platsmarknadsföring syftar till att genom olika samverkande marknadsföringsverktyg skapa medvetenhet kring vad en plats kan erbjuda och vilka möjligheter som finns och sprida denna medvetenhet till alla potentiella brukare av platsen (Zenker & Martin, 2011: 33). Platsmarknadsföring kan ske på olika sätt, men det är vanligt att en kommun väljer att planera nya stadsdelar där det ofta byggs stora konserthallar eller idrottsarenor, anordna stadsfestivaler, sikta mot att utmärka sig som året miljö- eller kulturstad samt att mer generellt satsa på att uppgradera offentliga platser genom att göra nya gångvägar och grönområden (Olsson & Berglund, 2009: 128).

Den traditionella målgruppen för dessa platsmarknadsföringskampanjer har tidigare varit turister och näringsliv, men nu riktar sig även dessa kampanjer till att få fler att flytta till kommunen (Niedomysl, 2006; Zenker & Martin, 2011; Hospers, 2011). Städer konkurrerar med varandra om invånare och arbetskraft och det blir allt viktigare att de kan marknadsföra sig som en attraktiv stad (Zenker & Martin, 2011: 32).

Svenska kommuner konkurrerar om invånarna i högre utsträckning än tidigare, och det anses vara en förutsättning att kommunen framställs som attraktiv att bosätta sig i.

Detta går att se i de platsmarknadsföringskampanjer som nu många av Sveriges kommuner säger sig genomföra (Niedomysl, 2006: 39). I en undersökning av 220 svenska kommuner har nära

hälften genomfört en platsmarknadsföringskampanj någon gång de senaste åren. En tredjedel av dessa kommuner menar att de är säkra på att dessa kampanjer har lett till att fler har valt att flytta till kommunen. Genom att jämföra inflyttningsstatistik mellan kommuner som använt sig av platsmarknadsföringskampanjer och av kommuner som inte gjort det kan Nedomysl dock visa på att det inte finns något säkerställt samband som stöder tesen om att platsmarknadsföringskampanjer leder till att fler flyttar till kommunen (Nedomysl, 2006: 29).

Även Zenker & Martin lyfter frågan om att flera städer runtom i världen lägger stora summor på platsmarknadsföring, men att det inte finns några utarbetade metoder för att visa resultatet av kampanjerna. De föreslår att ett första steg för utvärdering är att utgå från medborgarna och undersöka hur nöjda de är och hur deras inställning till staden ser ut, och på det viset hitta modeller för utvärdering (Zenker & Martin, 2011: 39). Kritik riktas också mot att platsmarknadsföring ofta förenklar den komplexitet som finns kring en plats och dess utveckling (Andersson, 2014: 143-144). Platsmarknadsföring sker oftast genom att ett problem definieras och att en lösning artikuleras och till sist implementeras, vilket kritiker menar är en för linjär process för en så svår fråga som att förändra en bild av en plats (Hildreth, 2010: 28).

Trots att platsmarknadsföringen i de svenska kommunerna inte kan bevisas leda till en större attraktivitet för platsen och alltså därmed kan anses vara slöseri av pengar, menar Nedomysl att de lyfter en viktig diskussion i kommunen. Om kommunen har större insikt i betydelsen av antalet invånare och ser en ökad befolkning som en framgångsfaktor och därmed försöker utveckla projekt för att få fler invånare, kommer det gynna både befintliga och framtida invånare (Nedomysl, 2006: 37).

Det finns en diskussion kring att platsmarknadsföring tidigare främst har använts till att locka turister och att marknadsföringen av en plats då på många sätt har liknat marknadsföringen eller säljandet av en produkt (Hospers, 2011: 371; Olsson & Berglund, 2009: 140). Element som unika byggnader, vackra landskap eller specifika attraktioner har varit grunden till platsmarknadsföringen. Enligt Hospers fungerar inte samma slags produktmarknadsföring när målet är att få fler att bosätta sig på platsen. En platsmarknadsföringsmetod med fler invånare som mål är mer komplex och individuell än den generella metoden för att attrahera turister. Bättre samarbete krävs mellan medborgare, lokala politiker och planerare involverade i processen av att marknadsföra platsen i syfte att locka fler invånare (Hospers, 2011: 371).

Hospers skriver att individens val av plats är komplex och ofta inte, sett utifrån, rationell. Han menar att människan bygger upp både emotionella, sociala och ekonomiska kopplingar till en plats vilket sedan har stor påverkan vid bestämmandet av var man ska bo. Hospers förespråkar att istället för en konventionell syn på platsmarknadsföring, byta till en så kallad varm platsmarknadsföring. Detta betyder att kommunen eller staden istället satsar på att i sin platsmarknadsföring vända sig till de som redan har ett band till platsen, istället för att försöka attrahera helt nya personer. Detta kan till exempel innebära att vända sig till de som redan är boende i kommunen och ställa sig frågan: hur får vi våra invånare att bli nöjda och vilja bo kvar? Även de som har bott i kommunen men nu flyttat därifrån är en målgrupp vid varm platsmarknadsföring, då dessa redan har en relation till platsen och kan vara intresserade av att flytta tillbaka. Varm marknadsföring, med fokus på de redan befintliga invånarna, menar Hospers är ett bättre sätt för kommuner som vill vända sin negativa befolkningstrend än den platsmarknadsföring som så många kommuner använder idag, men som är svåra att se starka resultat ifrån (Hospers, 2011: 372-374).

FLER INVÅNARE MED HJÄLP AV DEN GLOBALA MIGRATIONEN?

Möjligheten för orter att öka sin befolkning med hjälp av en inflyttning av utländska medborgare är en aktuell diskussion. Hedberg & Haandrikman undersöker detta med utgångspunkten att den internationella migrationen kommer spela en viktig roll i landsbygdsutvecklingen, bland annat genom att den har möjlighet att vända på den negativa befolkningstrend som många landsbygdskommuner har. Bristen på forskning kring internationell migration på landsbygden leder till att de positiva effekter som utrikesfödda som väljer att bosätta sig på landsbygden kan bidra till inte återfinns i den utsträckning som vore möjligt. Vidare menar Hedberg & Haandrikman att avfolkningen av landsbygden skulle gå snabbare än vad den gör idag utan inflyttningen av utrikesfödda. De argumenterar för att internationella migranter (som de definierar som utrikesfödda) återbefolkar den svenska landsbygden så pass mycket att det kan ses som en demografisk påfyllning (Hedberg & Haandrikman, 2014: 128-129).

Bayona-i-Carrasco & Gil-Alonso undersöker hur den internationella migrationen påverkat den Katalanska landsbygdens befolkningsutveckling. Den största delen av Spaniens demografiska tillväxt har bestått av utrikesfödda, och även om de flesta av dessa personer har bosatt sig i städer så har även många kommit till landsbygden. Med utgångspunkt i de demografiska och socioekonomiska förändringar som den spanska landsbygden nyligen har genomgått vill de lyfta ett antal viktiga frågor. Dessa är bland annat om den internationella migrationen kan bidra till att återbefolka landsbygden på lång sikt eller om det endast är ett kortvarigt fenomen (Bayona-i-Carrasco & Gil-Alonso, 2013: 26-27).

Både i den svenska och europeiska kontexten går att dra slutsatsen att internationella migranter återbefolkar landsbygden och bidrar till en större etnisk mångfald (Hedberg & Haandrikman, 2014: 135; Bayona-i-Carrasco & Gil-Alonso, 2013: 43-44). I Sverige går det att urskilja att de utrikesfödda som bosätter sig på landsbygden på flera sätt skiljer sig från utrikesfödda som väljer att bo i staden, bland annat genom att de är äldre samt i högre grad är mer utbildade. Befolkningsstrukturen i landsbygdsområden förändras vid inflyttning av utrikesfödda eftersom de utrikesfödda som flyttar in oftast ändå är yngre än den ursprungliga befolkningen i landsbygdskommunerna (Hedberg & Haandrikman, 2014: 135). På den katalanska landsbygden syns det stora skillnader i den internationella migrationens påverkan på olika samhällen. Till de väldigt små byarna eller de samhällen som ligger långt ifrån en större stad eller ett turistområde har väldigt få utrikesfödda valt att flytta och har därför inte heller förändrat den avfolkningen som sker på dessa platser (Bayona-i-Carrasco & Gil-Alonso, 2013: 43-44).

Den internationella migrationen kommer spela en viktig roll för landsbygdens möjlighet att förändras i framtiden och för vissa samhällen även ha stor betydelse för att nå en befolkningstillväxt (Hedberg & Haandrikman, 2014; Bayona-i-Carrasco & Gil-Alonso, 2013).

Hedberg & Haandrikman menar att resultatet från deras studie utmanar bilden av landsbygden som stabil och fixerad, och visar istället en bild av landsbygden som präglas av mångfald och globala nätverk, vilket de menar är intressant för alla som arbetar med regional utveckling (Hedberg & Haandrikman, 2014: 137).

Då återbefolkning av en avfolkad landsbygd är något som tar lång tid, är det viktigt att fenomenet fortsätter studeras. Den internationella migrationens påverkan på lång sikt är beroende av de små samhällenas förmåga att ta emot nya invånare samt att integrationsprocessen fungerar väl menar Bayona-i-Carrasco & Gil-Alonso (2013: 45).

ANPASSNING TILL EN MINSKAD BEFOLKNING

Enligt Syssner så har forskningen kring lokal utveckling än så länge främst hanterat tillväxtstrategier och inte anpassningsstrategier. Detta gör att det är svårt att utvärdera resultaten av att hantera en minskad befolkning med anpassningspolitik. Syssner menar dock att det som går att se är att tillväxtstrategier i de flesta fall inte leder till tillväxt och att det är därför är intressant för en krympande kommun att överväga att istället arbeta med strategier som utgår från anpassningspolitik (Syssner, 2014: 38).

ANPASSNINGÅTGÄRDER I KOMMUNER STYRDA AV TILLVÄXTPOLITIK

Syssner undersöker i rapporten Politik för kommuner som krymper hur kommuner hanterat en befolkningsminskning som har pågått en lång tid, hur de utmaningar som den demografiska tillbakagången innebär beskrivs och vilka åtgärder som vidtagits. Studien utgår från fem östgötska kommuner med en tydlig befolkningsminskning och det är de lokala beslutsfattarnas uppfattning och hantering av en utebliven tillväxt som analyseras (Syssner, 2014: 6, 12).

Enligt studien framgår det att de demografiska förutsättningarna anses vara väldigt viktiga, men också att det upplevs som svårt och känsligt för den enskilda kommunen att påverka. Befolkningens sammansättning beskrivs som en viktig planeringsförutsättning och en negativ befolkningsutveckling anses vara en framtida utmaning, med till exempel minskande skolklasser och en äldre befolkning. Syssner har studerat kommunernas ekonomiska dokument och menar att det i dessa dokument finns väldigt lite uttalat om den demografiska tillbakagångens påverkan på ekonomin. När kommunens befolkningssammansättning förändras syns detta också i den kommunala organisationen och många av kommunerna säger sig ha svårt att rekrytera den arbetskraft som behövs. Vidare säger sig kommunerna att det som liten kommun är svårt att leva upp till de krav som ställs från en statlig nivå, till exempel när nya skolreformer införs. Kommunerna anser också att det är svårt för dem att förändra trenden med att de unga väljer att bosätta sig i större städer. Syssner menar att trots att kommunerna uttrycker att det är många förändringar i omvärlden som påverkar att den egna kommunen tappar invånare så finns det en förhoppning hos kommunerna om att kunna vända den negativa befolkningstrenden (Syssner, 2014: 17-23).

En allt mer ansträngd ekonomi, som till stor del bottnar i det minskade befolkningsunderlaget, hanteras av kommunerna på så sätt att det är viktigt för dem att inte sänka kvalitén i den kommunala verksamheten, vilket är en väldigt svår uppgift. Några av kommunerna försöker arbeta med omorganiseringar för att kunna behålla en god kvalitet. Samarbete mellan kommuner anses viktigt och alla kommuner i studien samarbetar med andra kommuner på något sätt. Till exempel genom gemensamma tekniska lösningar eller gemensamma kommunala verksamheter. Många av kommunerna samarbetar med flera kommuner och ofta har dessa samarbeten uppstått via en anställds kontaktnät. Ofta saknas det ett långsiktigt tänkande och samarbetet har ofta startat med anledning av ett problem som snabbt måste åtgärdas har uppkommit. Syssner menar att det mellankommunala samarbetet framstår som den anpassningspolitiska åtgärd som används i störst utsträckning, men att kommunerna inte fört en diskussion kring vilka för- och nackdelar som finns kring samarbetet och hur det fungerar. Fler anpassningspolitiska åtgärder som Syssner identifierar att kommunerna använder idag är att till exempel höja skatten, riva byggnader och bedriva vissa verksamheter annorlunda (Syssner, 2014: 28-37).

PLANERING FÖR EN SMART TILLBAKAGÅNG

Strategier för att planera med utgångspunkten att invånarantalet har minskat och eventuellt även kommer fortsätta minska kallas ofta att planera för en smart tillbakagång. En smart tillbakagång bygger på att försöka behålla en plats kvaliteter trots ett minskat underlag samtidigt som processen ska genomföras av ett starkt medborgardeltagande (Hollander & Németh, 2011; Kullman, 2013).

Hollander & Németh utgår från hur krympande städer hanteras i USA. De menar att fokus i forskningen kring krympande städer tidigare har varit på resultatet av olika strategier men att det saknas forskning kring processen. Med anledning av detta så syftar de till att presentera en teori för smart tillbakagång, som grundar sig i social rättvisa, samt metoder för att kunna utvärdera planeringsprocessen utifrån denna teori (Hollander & Németh, 2011: 349).

Planeringen för en smart tillbakagång har ofta stora brister på så sätt att den ofta utgår från en ”uppiifrån och ner” planering menar Hollander & Németh. När till exempel en plats ska rivas eller byggas om så tas inte tillräckligt med hänsyn till hur medborgarna använder platsen i nuläget. En annan brist vid planering för en tillbakagång är att det ofta krävs att medborgarna tystas ner (Hollander & Németh, 2011: 354-355).

Hollander & Németh menar dock att det är önskvärt att planera för en smart tillbakagång, om det kan göras på ett annorlunda sätt. De klargör också att deras teori för smart tillbakagång inte kommer ge förslag på konkreta fysiska åtgärder, men anger att de har utformat fem principer för hur själva planeringsprocessen vid en smart tillbakagång ska fungera bättre (Hollander & Németh, 2011: 351,358).

Dessa fem principer är följande;

- Planeringsprocessen för en smart tillbakagång måste erkänna och inkludera flera röster
- Planeringsprocessen för en smart tillbakagång ska vara politisk och deliberativ i sin natur
- Smart tillbakagång planerare ska ha kunskap om olika tekniker för kommunikation och ska förse information som möjliggör att medborgarna kan känna igen maktobalanser samt strukturer av dominans
- Planeringsprocessen för en smart tillbakagång måste vara transparent och värdera olika typer av informationskällor
- Planeringsprocessen för en smart tillbakagång ska ha en regional omfattning, men en lokal kontroll och implementering

Dessa principer kan sammanfattningsvis sägas ha ett starkt fokus på medborgarnas rätt att uttrycka sig, där det är planerarens ansvar att se till att processen är transparent och utgår från folket. Planeraren måste också inse att det viktigaste inte är att nå konsensus utan att erkänna att det finns många olika åsikter och därmed låta flera röster komma till tals (Hollander & Németh, 2011: 358-362).

Genom dessa principer menar Hollander & Németh att de har satt ut ett ramverk för att planera för en smart tillbakagång, och att nya möjligheter och utmaningar uppkommer för planeringen vid användning av dessa. Vidare menar de att det när en stad krymper, så finns det möjlighet för medborgarrörelser och ideella grupper att fokusera på långsiktiga mål och att förbättra livskvalitén för befolkningen, vilket kanske inte är möjligt i en period av tillväxt som kräver snabb utveckling. Hollander & Németh menar att genom att använda sig av socialt rättvisa metoder vid planering för en tillbakagång så kommer också utfallet bli rättvist (Hollander & Németh, 2011: 363).

Landskapsarkitekten Kullman beskriver ett antal strategier som tagits fram för ett samhälle som planerar en smart tillbakagång, han menar att dessa inte ska ses som några exakta lösningar eftersom det är viktigt att alltid utgå från en plats specifika kontext och medborgare, men att de kan utgöra en grund för diskussioner.

Dessa strategier innebär till exempel att genomföra fysiska förbättringar i centrala lägen som till exempel på stadens huvudgata. Tomma affärslokaler och oanvänd industrimark i centrum kan innebära att staden uppfattas som öde och åtgärdas genom att plantera träd och skapa intressanta grönytor. Staden kan även satsa på att arrangera olika event. Det är viktigt att detta görs på ett sätt som upplevs autentiskt och att de fysiska förutsättningar som finns på platsen tas tillvara på för att kunna hålla nere budgeten. Kullman menar att ett sådant event kan locka invånare som söker kreativitet och avlägsenhet att bosätta sig i staden. Vidare kan de städer som har problem med tomma ytor i centrum och utspriddhet, placera exempelvis sportanläggningar på de tomma ytorna istället för i utkanten och på det sättet minska isoleringen av vissa områden samt förespråka för att fler ska gå till sina sportaktiviteter istället för att ta bilen. Kullman förespråkar också att framtida bebyggelse ska vara uppbyggd av moduler som är anpassade till platsens specifika kultur och klimat och som möjliggör för en mer flexibel infrastruktur (Kullman, 2013: 252- 256).

SAMMANFATTNING TILLVÄXT- OCH ANPASSNINGSTRATEGIER

En översikt av forskningen visar att det upplevs svårt att hantera den befolkningsminskning som pågår i kommunen och att strategier används oavsett om det går att läsa av eventuella resultat eller inte (Syssner, 2014; Niedomysl, 2006; Wiechmann & Bontje, 2015). Ett antal av de vanligaste strategierna för att hantera en befolkningsminskning har tagits upp och sammanfattas nedan. Dessa används sedan i analysen med utgångspunkt från Kinda kommun för att kunna identifiera hur Kinda har arbetat och för att undersöka om kommunen kan arbeta annorlunda.

Om en stad arbetar utifrån en tillväxtpolitik är det väldigt vanligt att använda sig av platsmarknadsföring. Då denna metod främst har utvecklats för att locka turister och inte för att öka invånarantalet så är det svårt att avgöra hur stor effekt platsmarknadsföringskampanjer kan ge (Niedomysl, 2006). Det finns också kritik mot att använda platsmarknadsföringskampanjer för att öka befolkningen eftersom de har en tendens att förenkla frågor som är väldigt komplexa (Andersson, 2014). Trots de brister som finns med platsmarknadsföring är det en intressant strategi att undersöka i relation till en specifik kommun eftersom det som Hospers (2011) menar, går att utforma alternativa varianter av platsmarknadsföring som i större utsträckning utgår från befintliga invånare. Att använda sig av platsmarknadsföringskampanjer kan också innebära att det väcks en diskussion i kommunen kring de demografiska förutsättningarna, vilket är positivt då forskningen visar att en sådan diskussion ofta saknas (Niedomysl, 2006).

Den globala migrationen har inneburit att många landsbygdsområden fått ett ökat invånarantal. Det går inte att bevisa de positiva effekterna som den globala migrationen kan ha på befolkningsförändringen i landsbygdsområden i ett långsiktigt perspektiv eftersom det inte finns tillräckligt med forskning, men det går att säga att den har stor betydelse för vissa samhällen i ett kortare perspektiv (Hedberg & Haandrikman, 2014; Bayona-i-Carrasco & Gil-Alonso, 2013). Ämnet är inte tillräckligt utforskat för att kunna ge klara besked kring hur strategier ska utformas, men kan ses som en potential för de platser som har märkt av den globala migrationens inverkan. Inom forskningen finns det en övergång från ett fokus på tillväxtpolitik till att istället undersöka anpassningspolitiken (Wiechmann & Bontje, 2015). Att kommuner i Sverige arbetar utifrån en anpassningspolitik är fortfarande väldigt ovanligt, även om detta uppmuntras från forskningen (Syssner, 2014).

Samverkan mellan kommuner för att klara av de svårigheter som en minskad befolkning medfört används i stor utsträckning i Sverige. Genom att ha gemensamma tekniska system och dela på specialkompetens försöker kommunen behålla samma grad av kvalitet som tidigare, trots att inte samma ekonomiska underlag finns. Dock är denna samverkan sällan kriteriestyrd, utan utgår från individens kontaktnät. Om de samverkansåtgärder som finns i en kommun skulle vara mer uppstyrda och erkända som anpassningsåtgärder skulle de kunna utvecklas och fungera bättre (Syssner, 2014). För att anpassningsstrategier ska fungera krävs det ett stort fokus på att planprocessen utvecklas. Planeringsprocessen måste vara transparent och det är viktigt att alla röster hörs. Planeraren måste vara medveten om de maktstrukturer som finns och möjliggöra för att alla medborgare får möjlighet att uttrycka sig och påverka planeringen (Hollander & Németh, 2011). Att studera hur planeringsprocesser fungerar och kan utvecklas blir därför viktigt vid en undersökning av hur en kommun skulle kunna arbeta för att hantera sin befolkningsminskning.

Det är viktigt att anpassningsstrategier inte kopieras rakt av utan anpassas till en plats specifika förutsättningar, men genom att undersöka vad som använts på andra platser och hur det har fungerat går det att väcka en diskussion i den egna kommunen. Fysiska lösningar för att hantera en minskad befolkning som tidigare använts har fokuserat på att omvandla tomma ytor i centrum till grönytor, att försöka lokalisera aktiviteter och evenemang i centrala lägen för att undvika att staden sprids samt att hitta flytt- och anpassningsbara lösningar (Kullman, 2013).

Både för- och nackdelar samt begränsningar för de olika strategierna har framkommit i kapitlet teoretiskt ramverk. Alla dessa strategier anses intressanta att använda sig av i denna fallstudies analys. Vissa används i stor utsträckning i Sveriges kommuner idag och är därför relevanta att koppla till fallet. Andra används inte i samma utsträckning men kan tänkas bli viktigare i framtiden. Det är också intressant att undersöka hur de strategier som forskningen nyligen tagit fram kring anpassning kopplas till svensk kommunal planering i ett verkligt fall.

DEL TRE

FORSKNINGSDESIGN OCH METOD

FORSKNINGSDESIGN

Uppsatsens forskningsdesign är utformad som en fallstudie vilket innebär att uppsatsen fokuserar på ett specifikt fall för att kunna få en djup förståelse för de förhållanden och processer som finns i fallet (Denscombe, 2009: 59). Fallet som uppsatsen fokuserar på är en svensk kommun som länge haft en negativ befolkningstrend, Kinda kommun i Östergötland. Genom att fokusera studierna till ett specifikt fall finns det möjlighet att med arbetet komma fram till insikter som inte hade varit möjliga att få om flertalet fall hade undersökts. En fallstudie siktar mot att kunna göra generella antaganden genom att undersöka det enskilda på djupet (Denscombe, 2009: 60; Flyvbjerg, 2006: 225). Det faktum att endast ett fåtal fall studeras ska inte ses som en begränsning, då fallstudien syftar till att undersöka hur det specifika fallet interagerar med sin kontext (Yin, 2013: 321). Genom att studera Kinda kommun och beskriva kommunens förutsättningar är förhoppningen att denna uppsats sedan kan användas för att belysa liknande situationer i andra kommuner med liknande förutsättningar och utmaningar. Fokus är dock att kunna analysera Kindas specifika förutsättningar och möjligheter.

Fallstudien har möjlighet att gå på djupet för att undersöka komplexa sammanhang i ett specifikt fall, samtidigt som det går att se helheten i fallet. En viktig egenskap är också att fallstudien ofta också har möjlighet att säga något om relationerna och processerna bakom det som leder fram till ett resultat (Denscombe, 2009: 60–61). Med en fallstudie som forskningsdesign uppmuntras det till att använda flera olika metoder för att undersöka det specifika fallet. Hur många eller vilka metoder som används är beroende av arbetets omfattning och förutsättningar (Denscombe, 2009:61–62; Yin, 2013: 324).

Fallstudiens upplägg i denna studie har varit följande:

Först har undersökningens problem formulerats och en forskningsöversikt av det som tidigare undersökts kring ämnet har genomförts. Ett fall har valts för att passa de kriterier som satts upp och metoder för att samla in data och för att analysera har sedan valts. Data har samlats in via dokumentanalys och intervjuer, och har analyserats genom att kategoriseras och länkas till det teoretiska ramverket. Slutligen har en diskussion förts kring det som framkommit i analysen och fynd och slutsatser har sedan lyfts fram.

De kriterier som sattes upp för att kunna välja ett fall att studera var att det skulle vara en svensk landsbygdskommun som de senaste decennierna upplevt en befolkningsminskning som de försöker hantera med hjälp av den fysiska planeringen i kommunen. Statistik och planeringsdokument skulle vara möjliga att få tag i. Eftersom studien vill undersöka hur planerare upplever hur befolkningsförändringen hanteras skulle det vara möjligt att inom tidsramen för uppsatsens skrivande kunna hitta informanter som hade möjlighet att ställa upp på intervju. Den kommun som har valts till denna fallstudie, Kinda kommun, uppfyller alla dessa kriterier.

Kinda är en landsbygdskommun i (Jordbruksverket, 2015) som sedan 1974 tappat mer än 850 invånare. I kommunens översiktsplaneringsdokument beskrivs den negativa befolkningstrenden och kommunen sätter upp mål, visioner och strategier för att hantera förändringen. I Kinda fanns två tjänstemän med god insyn i den kommunala fysiska planeringen som kunde medverka i intervjuer.

METOD

De metoder som har valts ut i denna studie är dokumentanalys och intervju. De har valts då de tillsammans kan bilda en grund till den analys som sedan görs med hjälp av det teoretiska ramverket.

Genom att göra en triangulering av data som de olika metoderna samlar in går det att få en bättre förståelse av det som undersöks genom att det går att studera samma fall från olika vinklar. Då data samlas in från olika källor är det möjligt att jämföra information från de olika källorna med varandra och det finns då möjlighet att bekräfta eller ifrågasätta intressanta upptäckter. Triangulering kan också medföra att nya idéer och tankar kan fångas in via en metod och sedan undersökas vidare med hjälp av en annan metod. En fördel blir därmed att det är möjligt att få en mer fullständig bild av det fall som studeras. Det finns en risk att vid användning av triangulering utgå från att de olika metoderna kommer leda till samma resultat. Det är därför viktigt att inte blunda från utebliven bekräftelse utan istället undersöka vidare och studera vilka orsaker som kan finnas till varför de skiljer sig från varandra (Denscombe, 2009: 185-190, Yin, 2013: 324).

INTERVJU

Med intervjuer finns det möjlighet att utforska komplexa problem och få insikt i människors åsikter och erfarenheter. Intervjuer möjliggör datainsamling av sådant som annars skulle vara svårt att få ta del av, då intervjun har möjlighet att gå på djupet och fånga in en individs uppfattningar eller information som inte finns tillgänglig hos någon annan än informanten. Att intervju nyckelpersoner, som är mycket insatta i ett visst ämne, gör det möjligt att få tag i vad Denscombe kallar privilegierad information, information som endast informanten kan ge då den har en speciell position (Denscombe, 2009: 232–233).

Det finns flera sätt att utföra en intervju på, och de olika tillvägagångssätten har sina möjligheter och begränsningar. Till denna studie har semistrukturerade intervjuer valts, vilket betyder att det vid intervjutillfället finns en färdig lista på ämnen och frågor som ska behandlas, men att ordningsföljden kan ändras och följdfrågor kan ställas och anpassas till det specifika intervjutillfället. En semistrukturerad intervju ger informanten möjlighet att utveckla sina tankar om de ämnen som tas upp på djupet på det sättet som passar just den individen (Denscombe, 2009: 234-235; Berg, 2007: 95).

Oftast genomförs den semistrukturerade intervjun mellan forskaren och en informant, vilket kallas en personlig intervju. Fördelen för denna slags intervju är att den ofta är relativt lätt att genomföra och att forskaren enkelt kan avgöra vem som uttryckt en specifik åsikt eftersom det endast är en källa per intervju. Eftersom forskaren endast har en informant att ledsaga genom de ämnen och frågor som ska behandlas är det lättare för forskaren att ha kontroll över situationen och kunna anpassa frågorna efter informanten (Denscombe, 2009: 235).

I denna studie har två intervjuer genomförts med tjänstemän på Kinda kommun som har god insyn i den fysiska planeringen då de arbetar eller har arbetat med planeringen i kommunen. Valet av informanter har möjliggjort att information som inte går att få fram på annat sätt har blivit tillgänglig. Intressanta teman har identifierats med hjälp av en dokumentanalys av Kindas planeringsdokument, och frågor har utarbetats efter dessa teman. Intervjuerna har genomförts med en informant åt gången och de har varit semistrukturerade. Intervjuerna har sedan transkriberats och informanterna har fått dessa tillgängliga för att kunna säga till om något inte stämmer.

Då intervjuer producerar en stor mängd data som sedan ska analyseras är det en tidskrävande metod. Eftersom denna studie är ett småskaligt projekt med kort tidsram så har antalet intervjuer begränsats.

DOKUMENTANALYS

Att analysera dokument innebär oftast att analysera material som existerade redan innan studien påbörjades. De dokument som används i denna studie är planeringsdokument som är producerade för att uttrycka kommunens viljor inom den framtida fysiska planeringen. De transkriberade intervjuerna är också en del av de dokument som analyseras.

Urvalsprocessen är väldigt viktig när redan existerande dokument används som data. Då mängden dokument kan vara stor är det grundläggande att göra en avgränsning av vilka dokument som ska ingå i studien (Justesen & Mik-Meyer, 2011: 108). De dokument som har valts ut för att studeras är de dokument kring översiktsplanering som finns tillgängliga på Kinda kommuns hemsida. Denna avgränsning har gjorts för att det är i dessa dokument som kommunen har möjlighet att uttrycka sina strategier och visioner för att nå en befolkningstillväxt med hjälp av den fysiska planeringen.

För att besvara uppsatsens problemformulering är det intressant att undersöka hur processen och tankarna av skapandet av planeringsdokumenten gått till. Genom att analysera dokument går det att studera de normer och standarder som ligger bakom upprättandet av dokumentet. Det går också att analysera vad som inte får så stort utrymme i texten och vad som utelämnas (Justesen & Mik-Meyer, 2011: 105-106).

De dokument som har legat till grund för dokumentanalysen är följande:

Översiktsplan Kinda kommun, antogs av kommunfullmäktige november 2004. Detta planeringsdokument är vägledande vid beslut av mark- och vattenanvändning och ska enligt kommunen själva vara ett levande strategiskt dokument. Eftersom dokumentet tillkom för mer än tio år sedan, och kommunen planerar att inom den närmsta tiden göra en ny översiktsplan, så är dokumentet inte aktuellt på det sätt att det uttrycker kommunens visioner i nuläget. Dokumentet är dock ändå med i denna undersökning med anledning av att det berättar något om hur kommunen tänkt tidigare. Varje kommun är också skyldig att ha en aktuell översiktsplan, och dokumentet fungerar fortfarande som Kinda kommuns översiktsplan (Kinda kommun, 2004).

Fördjupad översiktsplan Rimforsa, antogs av kommunfullmäktige februari 2011. I detta dokument uttrycker kommunen sina visioner för mark- och vattenanvändning de fem kommande åren i samhället Rimforsa (Kinda kommun, 2011).

Fördjupad översiktsplan för Kisa, antogs av kommunfullmäktige april 2015. I kommunens senaste dokument för den översiktliga planeringen i kommunen anges visionerna för tätorten Kisa, som också är kommunens centralort (Kinda kommun, 2015a).

Två intervjuer som genomförts under maj 2016 med tjänstemän på Kinda kommun.

De negativa aspekter som de enskilda planeringsdokumenten kan ha, till exempel att de upprättades för länge sedan eller endast berör en del av kommunen, kan till stor del minskas genom att dessa tre dokumentet studeras tillsammans. Dokumenten bildar en sammanhängande bild av Kindas visioner när det gäller befolkningstillväxt de senaste tio åren.

Eftersom planeringsdokumenten är politiska då de är antagna av kommunfullmäktige går det inte att säga att dessa dokument är opartiska även fast de är upprättade av kommunala tjänstemän. En översiktsplan är politisk på så sätt att den uttrycker de viljor och tankar som finns hos den politiska styrningen som röstar för att anta planen. Detta är viktigt att vara medveten om, men dokumenten är ändå fortfarande högst relevanta för denna undersökning eftersom syftet är att undersöka hur kommunen tänker kring befolkningstillväxten. Planeringsdokumenten visar kommunens mål och strategier som de har valt att arbeta med för att få en ökad befolkning, men dokumenten säger inte så mycket om hur dessa sedan har implementerats.

Processen för en dokumentanalys börjar med att all text först läses igenom ytligt och sedan ingående. Efter genomläsningen tolkas materialet. Denna process kombinerar element från innehållsanalys och tematisk analys. Meningsfulla och relevanta textstycken identifieras och frigörs från det i texten som inte berör det som undersöks. Mönster och teman i dokumenten identifieras och skapar kategorier till analysen. Materialet undersöks ännu en gång, med utgångspunkt från kategorierna, och koder. Genom att data från planeringsdokument och från intervjuer analyseras genom samma kategorier och koder kan materialet integreras med varandra trots att de ursprungligen kommer från olika slags datainsamlingar (Bowen, 2009: 32).

I denna studie har parallella genomläsningar av tidigare forskning, inom befolkningsutveckling och landsbygd, samt planeringsdokument från Kinda kommun genomförts för att få en överblick av diskussionen både globalt och lokalt i Kinda. Sedan har planeringsdokumenten lästs igenom mer noggrant för att identifiera teman. Dessa teman har sedan legat till grund för de frågor som ställts vid intervjuerna. När intervjuerna har genomförts och transkriberats har även dessa genomlästs för att skapa en kunskap om materialet. Från all insamlad data har sedan teman urskilts och kategorier skapats. Utifrån dessa kategorier har relevant data kodats. Slutligen har det empiriska kodade materialet analyserats utifrån uppsatsens teoretiska ramverk.

TEMAN FÖR DOKUMENTANALYS

Fem teman utgör utgångspunkten för dokumentanalysen. Under varje tema finns en frågeställning som har formulerats för att kunna undersöka temat i relation till uppsatsens problemformulering. Nyckelbegrepp har använts för att kunna identifiera textsekvenser i det insamlade materialet som besvarar temats frågeställning.

TEMA: Demografiskt utgångsläge i Kinda

Befolkningsminskning, Befolkningsutveckling, Spridning av invånare, befolkningspyramid, demografi, invånarantal, ålder

Hur beskrivs utgångsläget i kommunen och vilken diskussion finns kring befolkningsutvecklingens konsekvenser?

TEMA: Målbild

Visioner, mål, målgrupp, attraktiva invånare, befintliga eller nya medborgare

Vilka mål säger sig kommunen ha kring befolkningsutvecklingen? Vilka vill de ska bo i kommunen?

TEMA: Strategier för att nå en befolkningsökning

Strategier, framtid, tillväxt, satsningar

Vilka strategier säger sig kommunen vilja använda för att nå målbilden?

TEMA: Synen på anpassningspolitik

Färre invånare, rivning av byggnader, satsa på vissa orter, spara in på, lägga ner, kvalitet

Hur ser diskussionen ut på kommunen kring att istället anpassa planeringen efter färre invånare?

TEMA: Fysiska planeringens möjligheter och begränsningar

Möjligheter, begränsningar, lagkrav, budget, lagar, regelverk, PBL, kommunala politiken

Till vilken utsträckning anses den fysiska planeringen ha inflytande över befolkningsutvecklingen?

METODDISKUSSION

Kritik som ofta riktas mot fallstudie som forskningsmetod är kritik kring möjligheten att generalisera utifrån studiens resultat (Denscombe, 2009: 72). Sådan kritik kan även riktas mot denna studie med anledning av att det endast är en kommun som undersöks. Genom att öppet visa i vilken utsträckning det studerade fallet liknar eller är i kontrast med andra fall av samma typ så finns det möjlighet för utomstående att kontrollera de försök till generaliseringar som görs (Denscombe, 2009: 72). Att använda olika källor och använda sig av en trianguleringsmetod kan stärka validiteten av de fynd som görs (Yin, 2013: 24), men det finns en risk med metoden om utebliven bekräftelse inte tas upp. Detta har försökt undvikas i denna uppsats genom att visa på olikheter i de svar som insamlats av de olika metoderna.

Det finns svårigheter med intervju som metod eftersom formen på ytan kan likna en vanlig konversation samt att personlighetsdrag hos intervjuaren kan påverka svaren på frågorna (Denscombe, 2009:231-232, 244-245). Detta har försökt undvikas genom planering och förberedelser. Testintervjuer har genomförts på telefon för att utveckla intervjuarens färdigheter. Efter första intervjun omformulerades vissa frågor då de gav informanten för lite utrymme att svara fritt. Av etiska skäl är det viktigt att förklara hur uppgifterna kommer användas och olika åtgärder har vidtagits för att informanterna ska känna sig trygga att dela med sig av sina erfarenheter. Något som med anledning av arbetets tidsbegränsning inte har genomförts är att intervjua samma informant flera gånger. Om det hade funnits möjlighet till detta så skulle det vara möjligt att gå ännu djupare i vissa frågor samt vara lättare att jämföra de olika informanternas upplevelser.

DEL FYRA

RESULTAT AV FALLSTUDIE

RESULTAT AV FALLSTUDIE

BAKGRUND KINDA KOMMUN

Kinda kommun ligger i södra Östergötland, det finns två större orter i kommunen, Kisa och Rimforsa. Kommunen fick sin nuvarande form vid kommunsammanslagningen 1974, och hade då 10 663 invånare. Sedan dess har befolkningen minskat, med undantag från vissa avvikande år, och år 2014 hade kommunen 9795 invånare. En förflyttning av invånarna har sedan 70-talet skett från centralorten Kisa, till tätorten Rimforsa. Invånarantalet i Rimforsa har ökat med cirka 650 invånare samtidigt som Kisa har minskat med mer än 550 invånare. Detta kan till stor del förklaras med att det är möjligt att bo i Rimforsa och arbeta i den större staden Linköping, pendlingsavståndet är cirka 30 minuter med bil. Från Kisa är avståndet till Linköping längre, cirka en timme, vilket innebär att det inte är lika attraktivt för de som arbetar i Linköping att bosätta sig i Kisa (Kinda, 2015b).

Kinda har en liten större andel förvärvsarbetande än i Sverige totalt. Precis som i Sverige generellt finns de flesta arbetstillfällena inom vård, omsorg och handel, men Kinda skiljer sig på det viset att de har många arbetstillfällena inom tillverkningsindustrin samt inom jord- och skogsbruk (SCB, 2015).

Förutom att kommunen befinner sig i en negativ befolkningstrend, så skiljer sig också den demografiska sammansättningen från Sverige i stort. Antalet personer som är mellan 20-40 år i Kinda är avsevärt färre än i Sverige generellt (SCB, 2015).

FIGUR 2: Kindas lokalisering i Östergötland samt viktiga tätorter.

TEMA: DEMOGRAFISKT UTGÅNGSLÄGE I KINDA

Hur beskrivs utgångsläget i kommunen och vilken diskussion finns kring befolkningsutvecklingens konsekvenser?

RESULTAT

Kindas befolkningsutveckling spelar en central roll i de undersökta planeringsdokumenten, men i olika utsträckning och på olika sätt. I översiktsplanen från 2004 tydliggörs att målet är att befolkningen ska vara spridd runt om i kommunen samt att det är viktigt att nå en befolkningsstruktur där en större andel av befolkningen är i yrkesverksam ålder. Det anses även vara viktigt att vända den negativa befolkningstrenden. Det beskrivs att de mindre tätorterna i kommunen har minskat i invånarantal och att efterfrågan på mark för bebyggelse inte är så stor, men att det är viktigt att sträva efter att behålla viss service, som exempelvis skola på dessa platser (Kinda kommun, 2004).

2011 blir den fördjupade översiktsplanen för Rimforsa antagen och i den diskuteras den efterfrågan som finns för att bygga bostäder och hur den ska mötas. Rimforsa har sedan 70-talet haft en positiv befolkningstrend vilket är unikt då kommunens andra orter minskat i invånarantal. Tillväxten beskrivs i den fördjupade översiktsplanen som väldigt viktig, och även här är fokus främst på nödvändigheten av en jämn befolkningsstruktur. *"Ett samhälle som inte växer åldras"* (Kinda kommun, 2011: 53).

I den fördjupade översiktsplanen för Kisa, som har förlorat många av sina invånare sen 70-talet, beskrivs befolkningsminskningens effekter. Butiker i centrum lägger ner och ger en trist stadsbild. Att vända trenden och nå en ökad befolkning är av största vikt för kommunen. I detta planeringsdokument finns även en fördjupning kring kommunens befolkningspyramid och prognosen pekar mot en ökad andel äldre invånare. *"Utvecklingen kommer att ställa stora krav på kommunen"* (Kinda kommun, 2015a: 55).

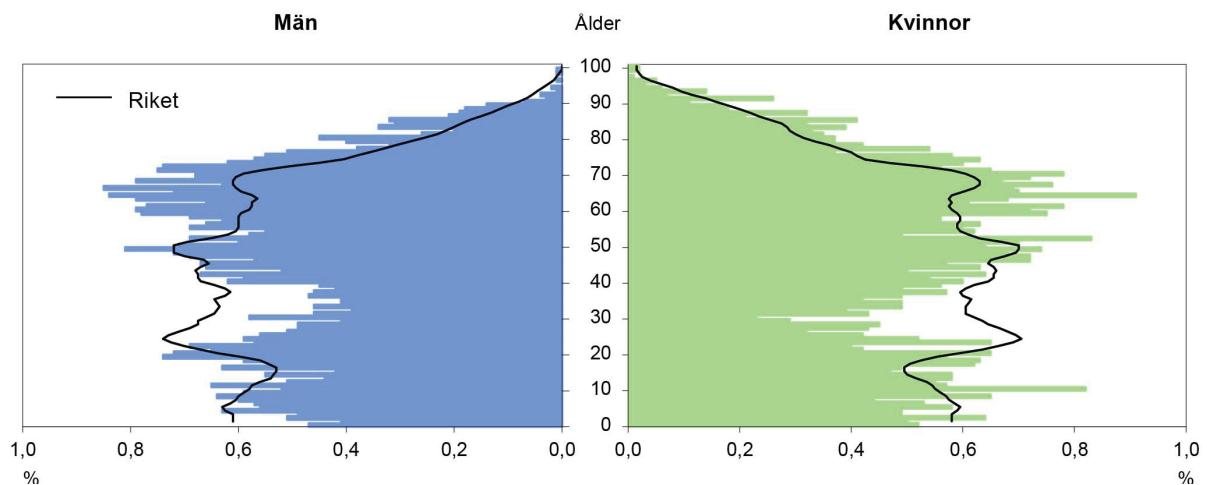
År	Kinda	Kisa	Rimforsa
1976	10 637	4 427	1 631
1983	10 315	4 259	1 698
1993	10 572	4 034	2 223
2003	9 981	3 717	2 246
2013	9 802	3 802	2 207

Figur 3: Befolkningsutvecklingen i Kinda, Kisa och Rimforsa. Statistik från SCB, www.kinda.se

I intervjuerna med anställda på Kinda kommun framkommer det även här att det inte endast är antalet invånare som är viktigt utan även hur befolkningen är sammansatt. En tung befolkningspyramid, med en övervikt av äldre nämns som en utmaning ett flertal gånger i en av intervjuerna. En informant menar att det är viktigt att det även finns unga familjer, inte bara av ekonomiska skäl, utan för att *"dom bidrar ju med ett... mentalt tillskott"* (Informant 2). Hur befolkningsammansättningen ser ut påverkar också planerandet av bostäder iochmed att äldre stannar kvar i sina villor och att en flyttkedja inte startas, *"det uppstår ett behov av bostäder som, ja, statistiskt sett kanske inte behövde uppkomma"* (Informant 1).

Under intervjuerna framkommer det att planerarna tror på och arbetar mot en växande befolkning och de lyfter upp att kommunen har ökat sin befolkning de senaste åren. De lyfts även att befolkningsutvecklingen skiljer sig mycket åt från ort till ort, Rimforsa är den ort som har starkast tillväxt och där finns fler aktuella planeringsprojekt än på andra delar i kommunen.

Att arbeta med planering i en liten kommun utan stark tillväxt upplevs av en av de intervjuade skilja sig från att arbeta i en större kommun på det sättet att det krävs gott samarbete med andra kommuner med liknande förutsättningar. Den egna kommunen har begränsningar i sin kapacitet och det blir då nödvändigt att grannkommuner hjälps åt när till exempel tillräcklig kompetens inte finns i den egna kommunen.

FIGUR 4: Kommunens befolkningspyramid. Bild från SCB (2015), www.kinda.se

ANALYS

Det syns tydligt att den negativa befolkningsutveckling som Kinda haft har påverkat kommunen på många sätt. En förändrad befolkningsammansättning och samhällen som förlorat många invånare ställer kommunen inför en problematik kring hur detta ska hanteras. Att befolkningsminskningen anses vara en svår fråga överensstämmer med Syssners tanke om att det är svårt för en enskild kommun att hantera befolkningsförändringar (Syssner, 2014: 38).

Det uttrycks en strävan efter att befolkningen ska vara spridd över kommunens yta men samtidigt finns också ett fokus på kommunens två största tätorter. Mellan dessa orter, Kisa och Rimforsa, framkommer också stora skillnader i förutsättningarna. Kisa har förlorat många av sina invånare och konsekvenserna går bland annat att se i tomma affärslokaler. Rimforsas befolkning har ökat och idag finns där efterfrågan på både mark för bostäder och industrier. Förutsättningarna, möjligheterna och eventuella problem beskrivs för de båda orterna, men det finns ingen öppen diskussion kring om det är aktuellt för kommunen att satsa mer aktivt på en av orterna. Trots att förutsättningarna i de två orterna verkar skilja sig mycket från varandra, beskrivs det att de ska lösas på liknande sätt genom tillväxtstrategier.

Det går att dra paralleller både till tillväxt- och anpassningspolitik i kommunen. Kommunen samverkar mycket med grannkommuner, vilket Syssner menar är en vanlig anpassningsåtgärd i svenska kommuner (Syssner, 2014: 29-30). Kommunen uttrycker också att de vill bibehålla viss kvalitet i form av till exempel skolverksamhet i små samhällen, vilket enligt Syssners definition är ett uttryck för anpassningspolitik (Syssner, 2014: 40).

De tillväxtpolitiska tankarna framstår som än starkare. Att vända den negativa befolkningstrenden genomsyrar planeringen och ses som lösningen på de problem som uppkommit på grund av färre invånare. Ett ökat skatteunderlag och därmed starkare ekonomi som kan ge bättre förutsättningar för kommunens verksamhet eftersträvas och stämmer även in i Syssners definition av begreppet tillväxtpolitik (Syssner, 2014: 40).

Syssner menar att många kommuner undviker att prata om sin befolkningsminskning (Syssner, 2014: 23-24). Detta stämmer till viss del även i Kinda. De intervjuade planerarna är noga med att påpeka att vissa orter växer och att det vissa år inte är någon stor befolkningsminskning i kommunen och det verkar inte aktuellt för kommunen att arbeta för en anpassning till färre invånare. Dock finns det en levande diskussion kring hur befolkningsförändringen påverkar kommunen. Det går att se en diskrepans mellan hur forskningen (Wiechmann & Bontje, 2015; Syssner, 2014) tänker kring att en befolkningsminskning ska hanteras (genom anpassning) och hur Kinda vill hantera den (genom tillväxt).

TEMA: MÅLBILD

Vilka mål säger sig kommunen ha kring befolkningsutvecklingen? Vilka vill de ska bosätta sig i kommunen?

RESULTAT

I översiktsplanen så beskrivs det att det övergripande målet *"bör vara en bra befolkningsfördelning och gärna en ökande befolkning"* (Kinda kommun, 2004: 16). Att befolkningen ska vara spridd över hela kommunens yta är också ett tydligt mål. I dokumentet återfinns inga konkreta mål kring att kommunen ska ha ett visst invånarantal ett visst år.

I den fördjupade översiktsplanen för Rimforsa från 2011 finns däremot en tydlig målbild för antalet invånare. Kommunens mål är 3000 invånare år 2015, i verkligheten hade Rimforsa strax över 2200 invånare årsskiftet 2014/2015. Det beskrivs att *"Nya invånare är en nödvändighet för ett levande samhälle, för ett stimulerande boende, förståelse över samhällsgränserna, tolerans och är betydligt mer än bara en ekonomisk fråga"* (Kinda kommun, 2011: 52).

I Kisas fördjupade översiktsplan från 2015 finns inte lika uttalade mål kring en befolkningsökning. Här lyfts istället vikten av att Kisa fortsätter vara ett vackert och viktigt centralsamhälle i regionen. Men det nämns också att *"Det är av största vikt att vända befolkningskurvan uppåt i Kisa"* (Kinda kommun, 2015a: 45). I dokumentet står det också att kommunen måste arbeta för att arbetsmarknaden ska bli mer differentierad samt att *"barnfamiljer är centrala för Kisas utveckling"* (Kinda kommun, 2015a: 37).

I en av intervjuerna diskuterar en informant kring kommunens mål om att bli 10 500 invånare år 2020. Tjänstemannen menar att detta mål behövs eftersom en utebliven befolkningsökning leder till stora negativa konsekvenser för kommunen, men ifrågasätter om kommunen verkligen har förstått allvaret, *" jag tycker inte man riktigt ser konsekvenserna hur det, eller faran om man nu så vill det, att befolkningen minskas"* (Informant 2). Informanten uttrycker tvivel på kommunens vilja för att arbeta mot målet med 10500 invånare år 2020, *"För vill man och insåg vad det innebär att få en åldrande och krympande befolkning, då skulle man nog jobba hårdare med det tror jag faktiskt"* (Informant 2). Samma informant efterfrågar generellt att kommunen ska arbeta med målformuleringar och framförallt hålla fast vid de mål som sätts.

Även den andra informanten vill se tydligare mål för att nå en ökad befolkning, *"att lyfta att vi kan ta emot fler och att vi vill ta emot fler, för ju fler vi får ju större budget får vi för att kunna driva det"* (Informant 1). En mer konsekvens politik efterfrågas också: *" Jag tänker på attraktivitet, för en stabil kommun, som står fast vid sina beslut, blir en trygg kommun på något sätt, man litar på den."* (Informant 1).

Det går inte, i varken planeringsdokumenten eller intervjuerna, att se någon tydlig målgrupp som kommunen vill ska bosätta sig i Kinda. En befolkning i alla åldrar eftersträvas och på några ställen nämns unga barnfamiljer som ett önskat tillskott. I översiktsplanen och de fördjupade översiktsplanerna syns på vissa ställen en diskussion kring balansen mellan att behålla befintliga invånare och att marknadsföra sig för nya *"Turismen skall utvecklas med hänsyn till miljö och bofasta kommuninvånare"* (Kinda kommun, 2004: 67), *"Satsningarna stöttar besöksnäringen och är till fördel för invånarna i Rimforsa"* (Kinda kommun, 2011: 72).

Under intervjuerna svarar båda informanterna att de inte ser någon motsättning i att arbeta för att locka fler invånare och att behålla de som redan bor i kommunen. *"Det är ju lite samma saker som det bygger på"* (Informant 1). *"Jag kan väl inte komma på nåt fall där man inte har tagit hänsyn till dom som finns här redan direkt"* (Informant 2). En av informanterna berättar dock att vissa medborgare kan uppleva saken annorlunda *"Den frågan kommer ofta upp när man har samråd och såna saker, medborgardialoger. Att det är väl bra att det kommer nytt folk, men tänk på oss som redan bor här"* (Informant 2).

I kommunens planeringsdokument skrivs generellt mycket lite om utrikesfödda i Kinda. I Rimforsas fördjupade översiktsplan finns det ett kort stycke om representation i politiken och planprocessen och där nämns det att kommunen ska arbeta för att öka antal personer med invandrarbakgrund som är representerade. Under intervjuerna ställdes frågan till de anställda planerarna om de utrikesfödda som bor i Kinda utgjorde någon speciell målgrupp som kommunen försökte få stanna kvar. Frågan lyftes med anledning av att de senaste 5 åren är cirka 350 personer flyktingar eller ensamkommande barn som har placerats i kommunen av migrationsverket (Migrationsverket, 2016a,b). Detta är cirka 3,5% av kommunens totala invånarantal.

En av informanterna menar att det är en intressant fråga men att det inte finns någon aktiv diskussion kring detta samt att det kan vara problematiskt att se alla dessa personer som en målgrupp då det finns många olikheter från individ till individ. Informanten lyfter dock att kommunen måste hitta nya sätt för att få de utrikes födda som nyligen flyttat till kommunen att vara representerade i samråd och medborgardialoger.

Inte heller den andra informanten ser dessa personer som en specifik målgrupp, men svarar följande på om det ses som en möjlighet att försöka få dessa 350 personer att stanna kvar i kommunen. *"Ja det, det kan jag nog säga. Att om man skulle försöka samordna den ganska spretiga diskussionen så är det nog, det är många iallafall som ser det som en möjlighet."* (Informant 2). Samma informant lyfter att en stor andel av de utrikes födda som kommit till kommunen är unga och i arbetsför ålder och att lägenheter i Kisa som tidigare stått tomma nu är uthyrda. Informanten menar dock att det inte finns några uttalade mål kring att behålla just den här gruppen personer i kommunen.

ANALYS

När Kindas målbild studeras blir det än en gång tydligt att kommunen arbetar utifrån en tillväxtpolitik. I de olika planeringsdokumenten finns mål kring antalet invånare uttryckta på olika sätt, ibland beskrivs att befolkningskurvan måste vändas och ibland finns exakta siffror på hur många invånare som kommunen strävar efter att ha ett visst år. Att målet kan uttryckas på många olika sätt är intressant då det kan säga något om kommunens föränderlighet och eventuellt även en brist på ett längre perspektiv. Hos de anställda planerarna efterfrågas att målen som sätts av politikerna framförallt ska vara tydliga och stabila under en längre tidsperiod, något som de upplever saknas idag. Att det ska finnas en långsiktig beredskap i kommunen för att hantera en fortsatt negativ befolkningstrend är något som också Syssner önskar (Syssner, 2014: 35). Syssner förespråkar dock att en sådan långsiktig beredskap ska utgå från en anpassningspolitik medan planerarna i Kinda fortfarande vill planera för tillväxt.

Kinda uttalar inte att det finns någon specifik målgrupp som de vill ska bosätta sig i kommunen. De anställda planerarna anser heller inte att de projekt som genomförs görs utifrån att antingen behålla den befintliga befolkningen eller för att locka nya invånare. De planeringsprojekt som görs är för att höja den generella bo- och levnadskvaliteten i kommunen, vilket anses positivt för båda grupper. Dock framkommer det att vissa av kommunens medborgare upplever att de glöms bort

vid vissa projekt. Denna problematik lyfts av både forskare som förespråkar tillväxtstrategier och de forskare som förespråkar anpassningsstrategier.

Hospers förespråkar en platsmarknadsföring som vänder sig till de redan befintliga invånarna och som syftar att undersöka hur dessa medborgare trivs och vad som kan göra dem mer nöjda och som i sin tur leder till att de bor kvar (Hospers, 2011: 372-374). I Kindas fall skulle en sådan varm platsmarknadsföring kunna lyfta den redan befintliga befolkningens behov och skapa en upplevelse hos befolkningen att planeringen utgår från de som bor i kommunen idag.

Hollander & Némeths principer utgår ifrån att planeringen i en kommun accepterar befolkningsminskningen och arbetar för en smart tillbakagång. Även om Kinda idag inte arbetar för att anpassa sig till en minskad befolkning så kan dessa principer vara intressanta för kommunen eftersom de utgår från problemet med att hantera en minskad befolkning. Principerna riktar starkt fokus på att planeringsprocessen ska vara transparent och att den ska utgå från medborgarna (Hollander & Németh, 2011: 358-362). De boende som upplever att kommunen främst planerar för nya invånare skulle då i högre grad kunna påverka projekten och känna att deras röster blir hörda. Om planerarna menar att de satsningar som görs påverkar alla till lika hög grad, skulle en bättre medborgardialog kunna hjälpa till att få medborgarna att känna att detta stämmer. Om de befintliga medborgarna trots en bättre medborgardialog inte upplever att planeringsprojekten gynnar dem i lika stor omfattning som de nya medborgarna, skulle planerarna få möjlighet att förändra sitt arbete.

Diskussionen kring möjligheten att se de nya invånarna från andra länder som en specifik grupp som kan hjälpa till att vända befolkningstrenden om de väljer att bo kvar i kommunen är ny och utan tydlig riktning. Det upplevs av tjänstemännen vara en intressant fråga och eventuellt en möjlighet för Kindas befolkning att växa. Eftersom det i kommunen inte finns några tydliga mål kring detta upplever inte heller planerarna att de kan arbeta med några speciella strategier och de vet inte heller hur dessa strategier skulle se ut. Det sättet som de berör frågan på idag begränsas till en diskussion om nya sätt för medborgardialogen att vara mer representativ för fler grupper i samhället, vilket är en viktig fråga enligt forskningen (Hollander & Németh, 2011; Kullman, 2013), men inte ger något helhetsgrepp av situationen.

Forskningen kring den globala migrationens inverkan på befolkningsförändringar i landsbygdsområden är heller inte tillräckligt utvecklad för att ge några klara svar på om hur detta ska göras och vilka möjligheter som finns. Det finns en stark antydning kring att den globala migrationen kommer vara av stor betydelse för framtida förändring i landsbygdsområden, men det krävs mer forskning för att kunna visa och utveckla de positiva effekter som finns (Hedberg & Haandrikman, 2014; Bayona-i-Carrasco & Gil-Alonso, 2013).

TEMA: STRATEGIER FÖR ATT NÅ EN BEFOLKNINGSÖKNING

Vilka strategier säger sig kommunen vilja använda för att nå målbilden?

RESULTAT

För att nå de mål som kommunen sätter upp behövs strategier inom den fysiska planeringen, och en stor del av planeringsdokumenten berör vilka strategier som kommunen ska arbeta med för att befolkningskurvan ska vändas uppåt. I de olika planeringsdokumenten har ett antal strategier identifierats;

Stärka kommunikationerna

Då Kinda kommun till viss del är beroende av arbetsmarknader utanför den egna kommunen, främst Linköping, syns det hur viktig frågan kring kommunikationerna är i planeringsdokumenten. Snabba och bekväma kommunikationer i och till kommunen anses vara en framtida framgångsfaktor.

”Kommunikationerna påverkar i hög grad möjligheterna att välja kommunen som bostadsort eller arbetsplats” (Kinda kommun, 2004: 20).

”För Kinda som helhet kan snabbare tåg till centralorten Kisa vara det som vänder befolkningstrenden från negativ till positiv.” (Kinda kommun, 2011: 58).

För att stärka kommunikationerna föreslås till exempel ombyggnationer av vissa vägar, arbeta för att få snabbare tågförbindelser till Linköping samt utveckling av stationsområden för att öka kollektivtrafikens attraktivitet.

Erbjuda attraktivt boende

Enligt planeringsdokumenten är ny bebyggelse ett av de instrument som kan användas för att nå en befolkningstillväxt. Genom att satsa på attraktiva boendemiljöer kan fler invånare lockas. *”Det är av största vikt att vända befolkningskurvan uppåt i Kisa. För att åstadkomma detta behövs satsningar inom flera områden, framför allt attraktiva bostadsmiljöer och stärkt näringsliv....”* (Kinda kommun, 2015a: 45).

För att kunna erbjuda attraktivt boende anges det att det behövs planberedskap och att kommunen aktivt går in och köper mark i tätortsnära lägen. *”Det är angeläget att det inom tätorterna finns planberedskap för boende och arbete”* (Kinda kommun, 2004: 26). Det eftersträvas att det alltid ska finnas villatomter till försäljning i de större orterna Rimforsa och Kisa. Kommunen uttalar också att de är positiva till bebyggelse av permanent- och fritidshus på landsbygden.

Möjliggöra för industri och näringsliv

I planeringsdokumenten framgår det att kommunen är beroende av ett starkt näringsliv som kan utvecklas och växa så att det finns arbetsplatser för de som bor i kommunen. *”Det är en kommunal uppgift att planera så att det finns markreserver där nya företag kan etableras och mark för de befintliga företagen att växa”* (Kinda kommun, 2011: 53). De uttrycker att det inte är någon lösning för kommunen att endast satsa på bostäder så att invånarna måste pendla till andra kommuner för att arbeta. Kommunen är tydlig med att det ska finnas planlagd mark för industrier, och för att det ska kunna vara möjligt krävs det att kommunen köper mark på de platser de anser skulle passa bra till industriändamål. *”Näringslivet är beroende av att det finns färdigplanerad mark som går att bebygga”* (Kinda kommun, 2015a: 47).

Upprusta centrum

Utvecklingen av tätorterna i kommunen är viktig, då de har stor betydelse för alla invånare i kommunen. I planeringsdokumenten framgår kommunens ambitioner för tätorterna. Kisas centrumområde ska bli en levande plats och Rimforsas centrum måste öka sin attraktivitet. Kommunen föreslår satsningar för att rusta upp dessa för att kunna få de mer levande. *"Snygga till torget, gamla vägverkstomten och området vid silon"* (Kinda kommun, 2011: 42).

Bevara natur- och kulturvärden

På flera ställen återkommer att en stor styrka för kommunen är de natur- och kulturvärden som finns, och att dessa är viktiga för Kindas befolkningsutveckling. *"Många väljer att bosätta sig i Rimforsa eftersom det är lugnt och nära till naturen"* (Kinda kommun, 2011: 75).

Natur- och kulturvärdena kan bevaras genom att till exempel skapa kommunala naturreservat, genomföra åtgärder så att fler kan ta del av de rekreatiomsområden som finns samt upprätta kulturvårdsplaner. *"Det är viktigt att ta till vara och utveckla de kulturbesöksområdena i Kisa, det har stor betydelse både för invånarna och för besöksnäringen"* (Kinda kommun, 2015a: 25).

Erbjuda god service, skola och fritidsaktiviteter

Utöver ett attraktivt boende och ett starkt näringsliv är tillgänglighet till service av stor betydelse vid val av bostadsort enligt Kindas planeringsdokument. *"En god och väl utbyggd service bidrar i stor utsträckning till viljan att bosätta sig på orten"* (Kinda kommun, 2011: 25). För barnfamiljer är det viktigt att kommunen kan erbjuda en bra skola. *"Många människor undersöker hur skola och förskola fungerar när de väljer sitt boende"* (Kinda kommun, 2011: 63).

Även tillgången till olika fritidsaktiviteter ses som något som har betydelse för val av kommun. *"Goda möjligheter för föreningslivet stärker nätverken i samhället och ökar chansen att människor bor kvar eller flyttar till Kisa."* (Kinda kommun, 2015a: 28). Strategier för att få ett starkt föreningsliv och behålla den service som finns i kommunen föreslås till exempel vara att utveckla och bygga nya idrottsanläggningar, att det ska finnas planberedskap för att etablera ny service samt att bygga nya förskolor.

Strategier som framkommit i intervjuerna

Under intervjuerna diskuterades även markägoförhållandena i kommunen, främst kring Rimforsa där kommunen ser en efterfrågan men inte äger tillräckligt med mark för att kunna ha planberedskap för till exempel industri eller bebyggelse. *"Vi har brist på mark till exempel. Vi behöver köpa mark, och vi köper inte mark i den takt vi förbrukar den"* (Informant 1).

Att kommunen inte äger mark i vissa attraktiva lägen har också setts som ett problem när det gäller arbetet med LIS-områden (landsbygdsutveckling i strandnära lägen). Kommunen har arbetat fram en LIS-plan, men som inte fått så stor påverkan och som planeraren anser var ett svårt uppdrag att genomföra. *"Vi hade satt dom här områdena som, ja det händer ingenting, för markägaren är inte intresserad."* (Informant 2).

En av informanterna tog även upp frågan om ett kulturmiljöprogram för främst Kisa, som informanten anser är något som skulle kunna arbetas mer med för att stärka kommunen och locka fler invånare, men som inte ges tillräcklig prioritet i kommunens budget. *"Som länsstyrelsen har lyft, är ju att man kan se det mer som en turistinvestering. Att lyfta vårt kulturella kapital."* (Informant 1).

Den andra informanten tycker att det är viktigt att nämna att de tekniska förutsättningarna är av stor betydelse för att behålla den befolkningen som finns i landsbygdsområden i kommunen. *"Bredband och kontra att telefonnätet delvis läggs ner nu. Det inser man ju är en jätteviktig fråga"* (Informant 2).

Från båda intervjuerna framkommer det också att i och med att Rimforsa ligger inom rimligt pendlingsavstånd till Linköping och är den orten som växt de senaste decennierna så är det där det kanske finns störst förhoppningar om att kunna få fler invånare. *"Ja, det går inte att förneka att Rimforsa ligger ju bäst till förstås. Nära till Linköping och bra kommunikationer och ligger ju fint nere vid sjön. Nära till skogsområden och massa vacker natur"* (Informant 2).

ANALYS

Alla de strategier som Kinda använder sig av idag kan sägas tillhöra ett tillväxtpolitiskt arbetssätt då de alla har som syfte att vända den negativa befolkningstrenden. Vissa strategier fokuserar nästan endast på att locka nya invånare till kommunen, till exempel att erbjuda attraktiva boenden samt planera för ny industrimark. Många av strategierna har ett annat fokus, att höja kvaliteten för de boende och genom det bli ett alternativ att flytta till, exempelvis med stärkt kollektivtrafik och service. Dessa strategier skulle fungera på liknande sätt om kommunen istället fört en anpassningspolitik eftersom de främst syftar till att behålla den kvalitet som finns i kommunen.

Det finns ett antal spår av platsmarknadsföring i strategierna, även om en specifik platsmarknadsföringskampanj inte framträder. Vissa strategier, som berör natur- och kulturvärden syftar uttalat till att locka fler turister. Andra strategier, som upprustning av centrum, innebär att platsens attraktivitet försöker stärkas. Dessa strategier kan alltså tänkas ha som uppgift att marknadsföra platsen. Flera forskare (Niedomysl, 2006; Zenker & Martin, 2011) ifrågasätter till vilken grad en platsmarknadsföringskampanj egentligen lockar fler att flytta till platsen, och att rekommendera Kinda kommun att starta en konventionell platsmarknadsföringskampanj är därför inte aktuellt.

De principer som Kullman förklarar har använts i städer som minskat i sin befolkning kan till viss del vara aktuella för Kinda. Bland annat de fysiska förbättringar i centrala lägen (Kullman, 2013: 252-256) berör samma frågor som Kinda handskas med. De problem med tomma affärslokaler och slumrande platser som finns på vissa platser i kommunen skulle kanske kunna åtgärdas utan att det krävs en befolkningsökning, att skapa nya grönytor skulle kunna vara en alternativ lösning. En av Kullmans principer innebär att arbeta mer med flyttbara och tillfälliga lösningar, vilket skulle kunna vara till fördel i Kinda för att hålla en beredskap av till exempel bostäder eller service på orter där befolkningsprognosen är osäker.

TEMA: SYNEN PÅ ANPASSNINGSPOLITIK

Hur ser diskussionen ut på kommunen kring att istället anpassa planeringen efter färre invånare?

RESULTAT

I planeringsdokumenten från Kinda kommun diskuteras inte i så stor utsträckning kring att planera för en minskad befolkning. I översiktsplanen, där det sätts upp strategier för hela kommunen, finns ett kort stycke som berör planering för tillväxt i en krympande kommun.

”I en bygd som inte präglas av stark tillväxt får översiktsplanen en annan innebörd än i trakter där expansiva verksamheter och markbehov för bostäder behöver styras. I Kinda finns i dagsläget behov av en genomtänkt planering för tillväxt främst i de norra kommundelarna och i tätorterna. I andra delar av kommunen är frågeställningen snarare hur de kvaliteter som finns kan bibehållas” (Kinda kommun, 2004: 9).

I de andra två planeringsdokumenten, de fördjupade översiktsplanerna för Rimforsa och Kisa, finns inget skrivet kring att planera för en minskad befolkning. I Rimforsas fördjupade översiktsplan beskrivs det att det är viktigt att fler flyttar till orten och det finns även en kort beskrivning av vilka negativa konsekvenser som kan uppstå om det inte sker. Ingenting nämns kring att planera för färre invånare vilket kan bero på att Rimforsa sedan 70-talet ökat i invånarantal. I den fördjupade översiktsplanen för Kisa finns ett fördjupningskapitel kring befolkningsutvecklingen. Där beskrivs de svårigheter som kan uppkomma om inte den negativa befolkningskurvan vänder uppåt.

I intervjuerna uttrycker båda informanterna att planeringen utgår från att befolkningen i kommunen ska växa. En informant uttrycker dock att vissa anpassningsåtgärder har blivit nödvändiga att genomföra, till exempel samverka med grannkommunerna, centralisera funktioner till de större tätorterna och stänga ner viss service som skola i de allra minsta samhällena. Informanten för också ett resonemang kring om det är på rätt sätt de arbetar när de satsar på de tre största tätorterna i kommunen, eller om det finns andra sätt att arbeta på. Ett exempel som tas upp är en framtida skatepark som precis har börjat diskuteras ska anläggas i Kisa, men där informanten ställer sig frågan om det kanske finns andra lösningar.

” Att vi lägger den mittemellan Rimforsa och Kisa. Och alla får köra ungarna dit istället, så vi litegrann jobbar för att lägga funktioner som man kan samnyttja istället för att behöva bygga på separata delar, alltså behöver vi skapa en differens. Som en delad användning, helt enkelt. Kanske är bättre och mer ekonomiskt?” (Informant 1).

Under den andra intervjun nämns också att de minsta samhällena har förlorat viss service, men informanten menar att det inte finns en diskussion i kommunen om att planera för en minskad befolkning. *”Det nämns ibland men det är ofta ifrån utomstående observatörer eller va vi ska kalla dom”* (Informant 2).

Samma informant nämner att man en gång använt sig av olika framtidsscenarioer, där ett scenario varit färre antal invånare, vid framtagandet av den fördjupade översiktsplanen för Rimforsa. Vid frågan på om scenariot ledde fram till några strategier för att behålla ortens kvaliteter trots ett minskat befolkningsunderlag svarar informanten följande. *”Nja, vi jobbade aldrig så långt med, utan egentligen mer var det för att behöva vad får det för konsekvenser”*(Informant 2).

Resultatet av användandet av olika scenarion blev att nästan alla insåg de stora nackdelarna som en minskad befolkning skulle kunna leda till. Samma informant menar också att även om frågan har väckts att istället arbeta med en planering för hur kommunen kan minska med äran i behåll, så har det aldrig blivit aktuellt. *”Men det är politiskt och kanske även då vi tjänstemän tycker att man måste ha en tydligare mer positiv eller mer offensiv målbild.”* (Informant 2).

ANALYS

I Kinda anses det inte aktuellt att planera för att anpassa kommunen till en minskad befolkning. Det verkar finnas en medvetenhet kring de problem som färre invånare i en ort för med sig och man tar aktivt beslutet att lösningen till det problemet är att planera för fler invånare. Samtidigt så berättar tjänstemännen att flera anpassningsåtgärder har fått vidtas, till exempel att viss service har fått stänga ner.

Att inte diskutera mer kring anpassningspolitik trots att det kan finnas ett behov av större medvetenhet är inte unikt för just Kinda kommun. Den dominerande tanken har länge varit att befolkningsminskningen är en fas som kan åtgärdas om bara vissa förändringar sker (Syssner, 2014; Wichmann & Bontje, 2015). Den kommunala planeringen i Kinda lyfter ibland frågan på ett sådant vis att det skulle gå att sedan fortsätta arbetet med att välja mer långsiktiga anpassningsstrategier, exempelvis när de arbetar utifrån ett scenario med framtida befolkningsminskning. Eftersom det inte finns något tydligt övergripande mål som utgår från en anpassningspolitik i kommunen så blir inte det resultatet av scenarioarbetet, utan det bekräftar istället vikten av att fortsätta arbeta för fler invånare.

En av de intervjuade planerarna berättar att de från utomstående fått som råd att istället arbeta för att hantera det minskade antalet invånare genom anpassningsstrategier, vilket inte upplevs som en möjlig lösning för kommunen. Både politiker och tjänstemän vill hellre arbeta utifrån förutsättningen att invånarantalet kommer öka. Det finns heller ingen diskussion kring att arbeta för en minskad befolkning i vissa delar av kommunen, trots att det framkommer att det finns väldigt stora skillnader i olika geografiska delar av kommunen.

Syssner menar att det nästan anses omöjligt för kommuner att prata om att anpassa sig till färre invånare (Syssner, 2014: 23-24). Detta kan sägas stämma överens med Kindas situation. De skulle finnas fördelar med att ha en mer öppen diskussion kring att föra en anpassningspolitik, men är väldigt svårt då en stor del av Kindas befolkning nog inte skulle rösta på ett parti som förklarar att kommunen måste anpassa sig till färre invånare och förändringar inom service och kvalitet i kommunen.

TEMA: FYSISKA PLANERINGENS MÖJLIGHETER OCH BEGRÄNSNINGAR

Till vilken utsträckning anses den fysiska planeringen ha inflytande över befolkningsutvecklingen?

RESULTAT

I planeringsdokumenten finns väldigt få uppgifter kring den fysiska planeringens begränsningar, men strandskyddet nämns som ett hinder för att kunna erbjuda attraktivt boende på landsbygden. *"Längs stränderna råder strandskydd vilket gör möjligheterna till etableringar i omedelbar närhet till någon sjö mycket begränsande"* (Kinda kommun, 2004: 42).

Vid intervjuerna fördes fler diskussioner kring både vilka möjligheter och begränsningar som tjänstemännen upplever finns för att öka antalet invånare genom den fysiska planeringen. De båda planerarna anser att det finns flera sätt att arbeta och att möjligheterna är många.

Under intervjuerna framträder det också att planerarna upplever ett antal begränsningar för att genom den fysiska planeringen öka befolkningen. Till viss del handlar det om faktorer som kommunen inte själv kan påverka, som till exempel att kollektivtrafik läggs ner och faktumet att många vill bo i en större stad. *"Den här viljan att utbilda sig och inte bo på en liten ort för att det inte finns jobb och så. Det är svårt för kommunen att rå på det. Det är ju en allmän samhällstrend kan man ju säga."* (Informant 2). Även markägoförhållandena benämns vara begränsande. *"I Rimsorsa äger ju kommunen väldigt lite mark... Så att vi kan inte diktera fram tomter i Rimsorsa, utan det måste finnas ett privat intresse."* (Informant 2).

Även olika regelverk och lagar ses ibland begränsa planerarens möjligheter. *"Och ändå, trots att man är en liten kommun, har ett krav att uppehålla samma standard på vissa frågor (skrattar) och måste följa samma lagar och regler som i en större kommun."* (Informant 1).

Den kommunala budgeten är också något som påverkar möjligheten att genomföra de åtgärder man vill. Ett stort projekt innebär en stor budget, vilket kan vara problematiskt för en liten kommun. *"Så att vi kanske ska ta i den frågan inom nåt år, eller ett par år. Eller jag vet inte, man orkar inte så himla mycket med dom vi är med dom resurser vi har, har inte pengar till så massa konsulter och sådär."* (Informant 2).

En av informanterna berättar att den fysiska planeringen och dess översikts- och detaljplaner också ofta upplevs som begränsande och krångliga av andra i kommunen. En informant hade nyligen fått höra att de var så krångliga på grund av sina detaljplaner och berättar om olikheter i synen på den fysiska planeringen. *"Och det kanske är, om man inte ser hur fysisk planering funkar så kanske man ser oss som såna. Att vi måste fixa, vi måste kolla att det inte är förorenad mark och vi måste ta hänsyn till strandskydd och vi måste ta hänsyn till en massa saker. Och där kan ligga nån viking begravd och så. Så att kommunen kanske har en annan bild då."* (Informant 2).

Båda informanterna upplever att den kommunala politiken i stor utsträckning påverkar planeringen och vad som är möjligt att åstadkomma med den. De efterfrågar en starkare gemensam viljebild från politiskt håll. *"Och sen så när det varit nyval då så skrotade man det där direkt. Och så att det ska vi inte jobba vidare med... Det är väl det som då blir lite... Vad ska jag säga, man jobbar inte konsekvent mot nån målformulering eller nåt mål då."* (Informant 2).

ANALYS

Till en början uttrycker tjänstemännen att den fysiska planeringens möjligheter är många, men flera begränsningar framträder också. Till viss del uppkommer dessa begränsningar ur regelverk och lagar, som de anställda planerarna antyder inte är skapade för så små kommuner som Kinda. Enligt Wiechmann & Bontje (2015: 9) är planeringens lagar ofta skapta för att hantera en stad i tillväxt, inte en minskande befolkning i en landsbygdskommun, och så upplevs det alltså även i Kinda.

Andra begränsningar härstammar från kommunens ekonomiska tillstånd, till exempel en för liten budget eller att kommunen inte äger någon mark där kommunen vill planera för ett projekt. Syssner menar att detta är vanligt förekommande för kommuner som på grund av färre invånare har mindre skatteintäkter men där de fortfarande har samma krav på att hålla en hög kvalitet på sina kommunala verksamheter (Syssner 2014: 18).

I Kindas planeringsdokument syns en förhoppning om att befolkningstrenden kommer vända bara olika åtgärder, såsom exempelvis snabbare tåg och fler tomter, genomförs. Detta stämmer överens med Wiechmann & Bontjes (2015: 1-5) syn om att krympande städer ofta anser att minskningen bara är en fas som olika lösningar kan avhjälpa. Samtidigt framkommer det också att planerarna anser att det finns många utomstående faktorer som de inte kan påverka. Det finns alltså till viss del en syn att det är svårt för kommunen att påverka var människor väljer att bo men kommunen sätter också viss tillit till att enskilda åtgärder ska vända trenden. Denna motsägelsefullhet påpekar Syssner (2014:17-23) finns i flera kommuner.

En stor del av begränsningarna verkar uppkomma ur en bristande förståelse som finns mellan de kommunalt anställda planerarna och den politiska styrningen i kommunen. Den fysiska planeringen anses vara för krånglig och kostsam med alla regler och lagar som finns i planeringsprocessen, vilket ur politikernas synsätt gör att begränsningarna överskuggar möjligheterna. Samtidigt uttrycker planerarna att det är problematiskt med den avsaknad av långsiktiga mål som finns hos den politiska styrningen, speciellt eftersom de som finns sällan hålls fast vid. Detta leder till att vissa stora planeringsprojekt aldrig genomförs vilket också kan bidra till att medborgarna blir besvikna och tappar förtroende för kommunen.

Denna spricka kan tänkas bottna i det att kommunen har fortsatt att planera för tillväxt trots en minskad befolkning. De problem som kommunen tänker att de ska lösa, men som inte blir lösta, bildar förväntningar som varken den fysiska planeringen eller politiken klarar av att leva upp till.

DEL FEM

DISKUSSION OCH SLUTSATS

DISKUSSION

Denna uppsats har undersökt hur Kinda kommun planerar för att hantera sin befolkningsminskning och har visat att kommunen utgår från tillväxtpolitiska tankar. Detta innebär att de utarbetar strategier som ska skapa förutsättningar för att fler ska välja att flytta till kommunen. Forskare som Wiechmann & Bontje (2015) och Syssner (2014) förespråkar att kommuner istället ska arbeta utefter anpassningspolitik där strategierna syftar att behålla kvaliteten i kommunen trots det minskade underlaget. Kinda använder sig redan idag av vissa anpassningsåtgärder, men utan att det finns en långsiktig plan för en fortsatt minskad befolkning. Det finns alltså inom forskningen förslag på ett alternativt sätt att arbeta som kommunen upplever inte är aktuellt.

De strategier som förespråkas vid anpassningspolitik innebär förändringar av planeringsprocessen. Både Hospers (2011) varma marknadsföring och Hollander & Némeths (2011) planeringsprinciper innebär att de befintliga medborgarna får större utrymme att uttrycka sina tankar och viljor kring hur platsen ska utvecklas. Kinda använder sig av medborgardialoger vid planeringen redan idag och har som inställning att det som görs för att locka nya invånare också gynnar den befintliga befolkningen. Att omforma sättet medborgardialogerna utförs på skulle kunna vara kostsamt i både tid och pengar, något som planerarna menar att de har ont om, men skulle kunna leda till fördelar för kommunen. Att föreslå Kinda att förändra sin planeringsprocess och ge större utrymme åt medborgarna kan dock innebära en begränsad genomslagskraft om inte kommunen i sin helhet ändrar från tillväxt- till anpassningspolitik.

De fysiska förändringar som Kullman (2013) menar kan fungera som en utgångspunkt vid smart tillbakagång för andra städer kan till viss del fungera även i Kinda. Vissa åtgärder är utarbetade för platser som är helt olika Kinda och är därför inte aktuella. Kullman förespråkar att framtida bebyggelse ska vara uppbyggd av moduler som är av mer flexibel karaktär. Detta kan vara intressant för Kinda att arbeta med oavsett om kommunen övergår till en anpassningspolitik eller fortsätter arbeta mot tillväxt. Att exempelvis kunna ändra användning från kontor till bostäder och ha mobila lösningar för service som kan flytta från ort till ort kan vara ett sätt för kommunen att hantera osäkerhet i sin befolkningsprognos.

Två tillväxtstrategier lyfts fram i denna uppsats, platsmarknadsföring och att ta hjälp av den globala migrationen för att bli fler invånare. Både dessa beskrivs ha sina fördelar, men det finns också begränsningar för i vilken utsträckning de fungerar för att vända en befolkningstrend. Platsmarknadsföring kan hjälpa till att väcka en diskussion i kommunen kring befolkningsutvecklingen men kan vara kostsam och det finns heller inte bevis för att de leder till fler invånare (Niedomysl, 2006). Den globala migrationen har inneburit fler invånare i många landsbygdskommuner men är beroende av många yttre faktorer, exempelvis hur många som blir placerade i kommunen av migrationsverket (Hedberg & Haandrikman, 2014). Att dessa strategier skulle hjälpa Kinda att vända sin negativa befolkningstrend är svårt att se, men de kan väcka intressanta diskussioner i kommunen.

Det empiriska materialet har också visat på stora skillnader för olika geografiska delar i kommunen. I vissa delar av kommunen finns tendenser till en befolkningsökning, medan det i andra delar sker en stadig befolkningsminskning. De strategier som uttalas för att hantera detta tar dock väldigt lite hänsyn till dessa skillnader. Nästan överallt i kommunen planeras det för tillväxt men samtidigt vidtas på vissa platser åtgärder såsom att viss service läggs ner. Skulle det vara möjligt för kommunen att i högre grad diskutera om det är möjligt att behålla samma kvalitet i hela kommunen eller måste

kommunen tillsammans med medborgarna besluta att viss service bara återfinns på vissa platser? En sådan diskussion skulle kunna innebära att de beslut som fattas kring åtgärder på grund av minskade skatteunderlag skulle vara enklare för medborgarna att förstå och kunna påverka.

Trots de fördelar som har framkommit följer med att föra en anpassningspolitik verkar det osannolikt att Kinda kommun skulle övergå från sin tillväxtpolitik och närma sig anpassningspolitik. Att i ett samhälle som präglas av konkurrens och individualism vara den kommun som öppet säger att de inte tror på sina möjligheter att växa är väldigt svårt då den politiska styrningen är beroende av att folket röstar på partiet var fjärde år. För att kommunen ska kunna vända till en planering som syftar till att anpassa sig till färre invånare krävs det att de hittar ett sätt att göra det på som fortfarande innebär en tro på framtiden, även om det i högre grad innebär nöjda medborgare än nya invånare.

I denna uppsats visas Kinda kommuns förutsättningar och mycket av det som händer i Kinda är aktuellt i flera andra svenska landsbygdskommuner. Många av begränsningarna och möjligheterna för att hantera en befolkningsminskning stämmer troligtvis in på många av dessa kommuner. Detta innebär att förutom att dessa kommuner konkurrerar med storstäder konkurrerar de med varandra om nya invånare. Många av landsbygdskommunerna kommer också ha liknande attribut att locka nya invånare med; attraktivt boende, billigare huspriser och vacker natur. Frågan om att planera för tillväxt eller för anpassning till färre invånare blir därmed aktuell för väldigt många kommuner eller kanske rentav en nationell angelägenhet.

Kindas befolkningsutveckling påverkas i dagsläget av yttre faktorer som exempelvis förändringar av arbetsmarknaden i Linköping eller nya snabbare regionaltåg. I framtiden kan dessa yttre faktorer få en än större påverkan. I mars 2016 presenterades ett förslag där Sveriges 21 län föreslås bli sex nya storregioner, med syftet att minska byråkratin och förbättra vården (SVT, 2016). Om detta kommer att genomföras är ännu inte klart, men nyheten väckte även en debatt kring om Sveriges 290 kommuner också kommer bli färre men större (Dala-demokraten, 2016; Västmanlands nyheter, 2016). I en av statens offentliga utredningar med namnet Demografins regionala utmaningar beskrivs det att behovet av kommunsammanslagningar har tilltagit och att en kommunreform kan vara nödvändigt för att hantera den minskande befolkningen utanför Sveriges storstadsområden (Långtidsutredningen, 2015). Dessa eventuella framtida förändringar kan komma ha stor betydelse för Kinda, men är samtidigt svåra att planera utifrån då de till stor del beslutas om på en nationell nivå.

Hollander & Németh (2011) menar att det finns möjlighet för medborgarrörelser och ideella grupper att fokusera på långsiktiga mål och livskvalitet när ett samhälle krymper. För Kinda kan den negativa befolkningstrenden ge kommunen möjlighet att fokusera på dagens invånare och väcka en diskussion kring hur kommunen kan förändras och vad livskvalitet innebär för de som bor i kommunen idag.

SLUTSATS

Vilka aspekter anses i forskningen vara viktiga vid planering för att hantera en befolkningsminskning?

I denna uppsats har två utgångspunkter för att hantera en befolkningsminskning identifierats. Den första innebär att en stad eller kommun förutsätter att det går att vända trenden och därför planerar för tillväxt medan den andra innebär att kommunen accepterar att befolkningen har sjunkit och istället planerar för anpassning till färre invånare. Tidigare har planering för tillväxt varit den utgångspunkt som varit mest aktuell både inom forskningsvärlden och för planerarna ute i kommunerna. Sedan 2000-talet har många forskare istället skiftat fokus till att planera för anpassning och därmed försöka behålla den service som finns i en kommun trots minskade underlag. I många svenska kommuner planeras dock fortfarande för fler invånare trots att befolkningsstatistiken fortfarande sjunker. Wiechmann & Bontje (2015) och Syssner (2014) förespråkar att fler kommuner ska röra sig mot en planering för anpassning då det gynnar medborgarna. För att en kommun ska kunna hantera sin befolkningsminskning genom anpassning krävs planeringsprocesser som utgår från kommunens invånare. Det är viktigt att eventuella fysiska åtgärder som vidtas utgår från den specifika platsens problematik och förutsättningar.

Vilka strategier inom den fysiska planeringen säger sig Kinda använda sig av för att få en befolkningsstillväxt?

Kindas strategier har hittills främst präglats av planering för tillväxt. Den kommunala planeringen har satt upp strategier med syfte att stärka den kvalitet som finns samt för att skapa attraktiva miljöer som lockar nya invånare. Dessa är att stärka kommunikationerna, erbjuda attraktivt boende, möjliggöra för industri och näringsliv, upprusta centrum, bevara natur- och kulturvärden samt att erbjuda god service, skola och fritidsaktiviteter. Det uttrycks också att Rimforsa har bättre förutsättningar för att växa i invånarantal eftersom orten ligger relativt nära Linköping, och att det därför är viktigt att ha planberedskap så att det alltid finns lediga tomter för de som vill flytta till Rimforsa.

Vilka begränsningar är kopplade till att vända en negativ befolkningstrend med den fysiska planeringen?

Genom att undersöka den fysiska planeringens arbete i Kinda kommun framkommer ett antal begränsningar för att vända en negativ befolkningstrend. Olika regelverk och lagar upplevs förhindra vissa åtgärder för att locka fler invånare och även den kommunala budgeten kan begränsa utförandet av det man vill göra. Avsaknad av långsiktiga politiska mål anses också leda till svårigheter för genomförandet av vissa planeringsprojekt. Det anges också att det finns utomstående faktorer som kommunen inte kan hantera, som till exempel större infrastrukturplaner och samhällstrenden att många vill bosätta sig i en större stad. Även forskningen tyder på att det finns mycket som begränsar i vilken utsträckning det går att vända en befolkningstrend. Att människor väljer att flytta från landsbygdsområden till större städer är ett strukturellt fenomen som är svårt att hitta lösningar till lokalt. De bakomliggande orsakerna till en individs val av bostadsort är komplexa och inte alltid rationella. Gemensamt för de olika strategierna som används för att öka antalet invånare är att de ofta är svårutvärderade samt att det inte finns tillräckligt med forskning för att kunna dra slutsatser om de verkliga fungerar.

DEL SEX

KÄLLFÖRTECKNING

KÄLLFÖRTECKNING

- Andersson, I. (2014) Kulturgeografiska institutionen, Stockholms universitet & Samhällsvetenskapliga fakulteten, "Placing place branding: an analysis of an emerging research field in human geography", *Geografisk Tidskrift-Danish Journal of Geography*, vol. 114, no. 2, pp. 143-155.
- Bayona-i-Carrasco, J. & Gil-Alonso, F. (2013) "Is Foreign Immigration the Solution to Rural Depopulation? The Case of Catalonia (1996–2009)", *Sociologia Ruralis*, vol. 53, no. 1, pp. 26-51.
- Berg, Bruce L. (2007) *Qualitative research methods for the social sciences*. 6th ed. Boston: Pearson
- Bowen, G.A. (2009) "Document Analysis as a Qualitative Research Method", *Qualitative Research Journal*, vol. 9, no. 2, pp. 27-40.
- Dala-demokraten (2016) Ledare: *Storregioner ger storkommuner*. <http://www.dalademokraten.se/opinion/ledare/storregioner-ger-storkommuner> [2016-05-23]
- Denscombe, Martyn (2009). *Forskningshandboken: för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*. 2. uppl. Lund: Studentlitteratur
- Flyvbjerg, B. (2006) "Five Misunderstandings About Case-Study Research", *Qualitative Inquiry*, vol. 12, no. 2, pp. 219-245.
- Hedberg, C., Haandrikman, K. (2014) Kulturgeografiska institutionen, Stockholms universitet & Samhällsvetenskapliga fakulteten, "Repopulation of the Swedish countryside: Globalisation by international migration", *JOURNAL OF RURAL STUDIES*, vol. 34, pp. 128-138.
- Hildreth, J. (2010) "Place branding: A view at arm's length", *Place Branding and Public Diplomacy*, vol. 6, no. 1, pp. 27-35.
- Hoekveld, J. (2014) "Understanding Spatial Differentiation in Urban Decline Levels", *EUROPEAN PLANNING STUDIES*, vol. 22, no. 2, pp. 362-382.
- Hollander, J.B. & Németh, J. (2011) "The bounds of smart decline: a foundational theory for planning shrinking cities", *Housing Policy Debate*, vol. 21, no. 3, pp. 349-367.
- Hospers, G. (2011) "Place marketing in shrinking Europe: some geographical notes", *Tijdschrift voor Economische en Sociale Geografie*, vol. 102, no. 3, pp. 369-375.
- Jordbruksverket (2015) *Så här definierar vi landsbygd* <http://www.jordbruksverket.se/etjanster/etjanster/landsbygdsutveckling/alltomlandet/sahardefinierarvilandsbygd.4.362991bd13f31cadcc256b.html> [2016-05-23]
- Justesen, L. & Mik-Meyer, N. (2011) *Kvalitativa metoder: från vetenskapsteori till praktik*. 1. uppl. Lund: Studentlitteratur
- Kinda kommun (2004) *Översiktsplan Kinda kommun*. Kisa: Kinda kommun

Kinda kommun (2011) *Fördjupad översiktsplan Rimforsa*. Kisa: Kinda kommun

Kinda kommun (2015a) *Fördjupad översiktsplan för Kisa*. Kisa: Kinda kommun

Kinda kommun (2015b) Om Kinda: *Fakta*.

<http://www.kinda.se/omkinda/fakta.4.6e89e88e12e7bcdeae08000268662.html> [2016-05-23]

Kullmann, K. (2013) "Design for Decline: Landscape Architecture Strategies for the Western Australian Wheatbelt", *Landscape Journal: design, planning, and management of the land*, vol. 32, no. 2, pp. 243-260.

Långtidsutredningen (2015) *Demografins regionala utmaningar* (SOU 2015:101)
Stockholm: Finansdepartementet

Migrationsverket (2016a) Statistik 2015. Statistik månad för månad 2015. *Personer mottagna i en kommun*.

<http://www.migrationsverket.se/Om-Migrationsverket/Statistik/Oversikter-och-statistik-fran-tidigare-ar/2015.html>

<http://www.migrationsverket.se/download/18.39a9cd9514a3460772133ee/1456901171881/Kommunmottagna+enligt+ersättningsf%C3%B6rordningen+2015.pdf> [2016-05-23]

Migrationsverket (2016b) Statistik. Översikter och statistik från tidigare år. *Kommunmottagna enligt ersättningsförordningen 2006-2015*.

<http://www.migrationsverket.se/Om-Migrationsverket/Statistik/Oversikter-och-statistik-fran-tidigare-ar/Kommunmottagna--tidigare-ar.html> [2016-05-23]

Niedomysl, T. (2006) *Migration and Place Attractiveness*. Kulturgeografiska institutionen, Humanistisk-samhällsvetenskapliga vetenskapsområdet, Samhällsvetenskapliga fakulteten & Uppsala universitet

Olsson, K. & Berglund, E. (2009) "City marketing: The role of the citizens" pp. 127-143, in Viken & Nyseth (ed.) (2016) *Place Reimention : Northern Perspectives*. Routledge, Farnham

Reckien, D. & Martinez-Fernandez, C. (2011) "Why Do Cities Shrink?", *European Planning Studies*, vol. 19, no. 8, pp. 1375-1397.

SCB (2015). *Kommunfakta 2015 Kinda*

<http://www.kinda.se/download/18.b5bc73614d9e98301f3be8b/1433832053287/0513+Kinda+FAKTA2015.pdf>

[2016-05-23]

SVT (2016) *Här är Sveriges nya storregioner*

<http://www.svt.se/nyheter/inrikes/har-ar-sveriges-nya-storregioner> [2016-05-23]

Syssner, J. (2014). *Politik för kommuner som krymper*. Linköpings universitet, Institutionen för studier av samhällsutveckling och kultur, Centrum för kommunstrategiska studier & Filosofiska fakulteten

Turok, I. & Mykhnenko, V. (2007) "The trajectories of European cities, 1960–2005", *Cities*, vol. 24, no. 3, pp. 165-182.

Västmanlands nyheter (2016) *Inflytandet kan minska*
<http://vastmanlandsnyheter.se/2016/03/inflytandet-kan-minska/> [2016-05-23]

Wiechmann, T. & Bontje, M (2015) “Responding to Tough Times: Policy and Planning Strategies in Shrinking Cities”, *European Planning Studies*, vol. 23, no. 1, pp. 1-11.

Yin, R.K. (2013) “Validity and generalization in future case study evaluations”, *Evaluation*, vol. 19, no. 3, pp. 321-332.

Zenker, S. & Martin, N. (2011) “Measuring success in place marketing and branding”, *Place Branding and Public Diplomacy*, vol. 7, no. 1, pp. 32-41.

INTERVJUER

Informant 1, tjänsteman Kinda kommun, maj 2016 - **Bilaga 1**

Informant 2, tjänsteman Kinda kommun, maj 2016 - **Bilaga 2**

BILDKÄLLOR

Figur 1 & 2

Illustration Sofie Norin

Figur 3 & 4

SCB (2015). *Kommunfakta 2015 Kinda*
<http://www.kinda.se/download/18.b5bc73614d9e98301f3be8b/1433832053287/0513+Kinda+FAKTA2015.pdf> [2016-05-23]

DEL SJU BILAGOR

BILAGAI - INFORMANT I

INTERVJUGUIDE

- Kommunen har minskat med ca 800 invånare sedan 70-talet- hur märker du som planerare av den befolkningsförändringen? Vilken uppfattning har du kring hur man på kommunen tänker kring Kindas demografi?
- Hur närvarande är den negativa befolkningstillväxten i det kommunala arbetet?
- Hur ser kommunen på att genom den fysiska planeringen ha möjlighet att växa i antalet invånare i kommunen?
- Fokus på att locka nya invånare eller behålla redan befintliga?
- Finns det en diskussion om att istället planera för en minskad befolkning?
- Finns det tydliga begränsningar för vad just planeringen kan göra för att få en positiv befolkningstillväxt?
- Anser du att kommunen idag har några tydliga strategier (främst inom den fysiska planeringen) för att öka antalet invånare?- vill du nämna några?
- Finns det strategier som kommunen inte väljer att arbeta med av någon anledning?
- Finns det en uttalad önskan om att få en viss grupp att bosätta sig i Kinda (tex ålder, speciella yrkeskunskaper)?
- Cirka 250 nyanlända har blivit placerade i Kinda de senaste åren (2,5% av hela kommunens invånare) – detta är en ganska stor grupp- har det setts som en möjlighet att behålla just dessa för att öka befolkningen?
- Kan det behövas andra sätt att tänka i planeringen för att de nyanlända ska fortsatt vilja vara bosatt i Kinda- nya strategier?
- Framtida planering- kommer denna grupp påverka tex nya översiktsplanen? Tex medborgardialog.

INTERVJU, INFORMANT I, KINDA KOMMUN MAJ 2016

(Frågorna är **fetmarkerade** för att skilja dem från informantens svar)

Min första fråga är då att kommunen har minskat med ungefär 800 personer sen 70-talet, hur märker du som planerare av den befolkningsförändringen och vilken uppfattning har du kring hur man på kommunen tänker kring Kindas demografi?

Ja, jag har ju märkt att det har minskat, men det har ju till och med ökat i vissa delar under min tid här. Men det är ju, vi ser ju en ökning i Kisa och i Rimforsa. Medan i Björkfors, där har vi ju fått lägga igen väldigt många olika funktioner. Det är ju egentligen att det är, om man ska se de stora dragen, kanske man kan se en förändring att man ser att man satsar mer i Kisa och Rimforsa och förstärker dom bitarna där. Och centraliserar istället för decentraliserar funktioner för att hålla kvar några, men även jag ser som ser, polisen i Kisa har ju lagt ner och inom sjukvården så har vi också sett nerskärningar. Det får ju sina konsekvenser för den här kvaliteten som medborgare, att inte har möjlighet till en matbutik eller till en butik eller till sjukvård på samma sätt. Däremot har vi ju gjort ett beslut iallafall att man ska åka ut och stötta upp med larm. Går ett larm så kommer så kommer räddningstjänsten ut. Och det gör ju att man får en trygghet, även i en väldigt, landsbygd. Därför att man ändå känner att händer det mig nånting så kommer det någon till mig. Det har fått jättestort gehör tillbaka och det tänker jag det är inte alla kommuner som har det och det är väl också ett sätt att kompensera. Om man ser till stora drag. Sen så kommer det säkert andra sätt att trygga medborgaren och även räddningstjänsten går in och stöttar upp med lyft och så vidare. Och även på vårdcentralerna är de med och hjälper till.

Märker du att den negativa befolkningsförändringen är väldigt närvarande i kommunen?

Den nya befolkningsökningen?

Nej, att det minskar. Alltså är det nånting, hur pratar man om, är det anses det vara ett stort problem eller hur pratar man om det?

Alltså man, allting. Många avtal som vi har är egentligen många små kommuner som går samman, vi kanske inte har resurser att ha en viss tjänst som, vi har samarbete över gränserna så. Om man ska gå på ett spår och titta regionsmässigt, vi har Skåne-regionen och dom bitarna, det har funnits det här tidigare att man ska ha gemensam bygglovsavdelning på flera kommuner till exempel. Nu så står vi inför en spännande utveckling att det här med, som man kanske, jag är inte så insatt, eller så, men tanken är väl att kanske se på lång sikt och få ihop flera kommuner till att bli. Ja, men till exempel Skåne-regionen. Att man är större igen, och då har vi ju direkt det där att man är så små att man ser en styrka i att bygga ihop sig igen. Men som sagt, rent tjänstemanna ser jag ju frukten att jag samarbetar mycket över gränserna. Jag känner väl till mina kollegor i grannkommunen. Det hade jag kanske inte gjort i en större kommun. Och också det att man ser en styrka hos varandra, man kanske bara sitter en person, och ändå, trots att man är en liten kommun, har ett krav att uppehålla samma standard på vissa frågor (*skrattar*) och måste följa samma lagar och regler som i en större kommun. Då måste man ju samarbeta på något annat sätt går det inte och kunna hitta en styrka. Och det är även med, påverkat mitt arbete, jag har fått in förfrågningar nu om jag skulle kunna styrka upp och ta över en del av planarbetet från grannkommunerna. I och med att dom har sett att vi växer. ja och då, försöker se till om vi kan bära funktioner som dom själva inte kan. Så det är hela tiden att man försöker och bolla över gränserna. och det är väldigt mycket tydligare i en sån

här kommun som kanske inte har så mycket kapacitet. Men det blir ju också en styrka, på något sätt också dels för att man är väldigt insatt. Man kanske, man är rädd om det man har!

Hur ser kommunen på att genom den fysiska planeringen ha möjlighet att växa i befolkningsantal?

Jo men det är ju jätteintressant den frågar du ställer för att, jag hade den här diskussionen senast i går kring hur vi ska planera vår FÖP och ÖP kommande. Det som vi ser som en stor efterfrågan, det är ju just att kunna utveckla Rimforsa. Vi har ju tittat lite övergripande nu när vi kommer hålla på med ÖPen, var man skulle satsa mest och dom tankarna som vi har nu, som jag inte har förankrat ännu men som ändå kommer upp till ytan. Det är att man skulle titta på en ÖP och då mynna ner i en FÖP för att senare kunna koppla det till kanske en genomförandeplan. För Rimforsa, och kanske också alltså hela kommunen, men nu är det FÖPen för Rimforsa så tror att det kanske blir det Rimforsa med omnejd, det skulle jag se som ett hållbart arbetssätt. Men rent, om jag ska gå tillbaka det vi stärks av den stora kommunen. Styrkan är väl att Rimforsa ligger nära Linköping det är en sak att pendligen, folket om vi ska punkta ner det. Och sen har vi då också turist, alltså om man tittar på den här kommunens styrkor så är det ju just vattnet. Att det finns många såna bitar som kan locka. Dels dom som är från Linköping, som ändå i ganska stor utsträckning tittar efter sommarstugor åt det här hållet. Sen har vi dom som, genom olika samarbetsavtal som vi håller på och arbetar med så vill vi koppla in så att vi har även dom med Vimmerby och hela Astrid Lindgrens värld, att få det stråket att vilja stanna till på olika sätt. Boka boende och sådär, där försöker vi verkligen ta ett grepp när det gäller turismen. Jag tycker redan, tycker vi gör ett riktigt bra jobb. Det är en av våra styrkor, att det är vackert här (*skrattar*). Och man får titta på dom bitarna, och det är hästturism och det är både golf men också båtturism och boende, jaktturism och men det finns många såna bitar. Som man kanske fångat upp.

Men då kan planeringen hjälpa till att, att erbjuda nya tomter och planberedskap och också förstärka så att folk vill röra sig till Rimforsa?

Jag tänker dels genom planberedskap och bearbeta dom bitarna i Rimforsa, precis. Och sen också såhär nu har ju jag fått ytterligare ett uppdrag med att titta på LIS. Vi tittade på LIS för två år sen och nu så tänker jag att jag fått ett uppdrag av politikerna och då kommer jag nog väva in det i ÖP arbetet igen. Och titta på LIS, finns det nåt sätt vi kan vidga våra LIS-områden, så vi ytterligare kan bli en attraktiv boende för. Eller ta just det här med, ja men dom som är här eller kan tänka sig flytta tillbaka hit eller så. Som letar efter något sjönära, det är ju ett sätt och locka, det finns goda exempel i vissa städer i till exempel vår lilla grannkommun Ydre.

Hur ser balansen ut i planeringen mellan att locka nya invånare att flytta till kommunen och att försöka behålla dom som redan bor i kommunen. Finns det någon syn på det?

Svår fråga, skulle jag säga. Alltså vi försöker stärka upp kvaliteter, som Hackelprojektet, där vi har försökt att göra, finns det idrottsmöjlighet till de redan boende och försöka stärka upp det. Samtidigt som vi tittar på förskolebiten och vissa planer på att bygga om skola. Det är stora poster som ligger framför oss. Och sen då det här med brandstationen, som kommer förbättra möjligheterna för just tryggheten.

Det kanske hänger ihop också att en planeringsåtgärd är positiv både för dom redan befintliga och dom som kan tänka sig att flytta till en ort?

Jo men jag tänkte på det här med, det är ju lite samma saker som det bygger på. Om man ser på dom som vi vill locka till kommunen. Det är lite såhär, dels måste man förstärka upp dom funktioner som redan finns i kommunen för att man ska kunna ha kapaciteten. Och då måste man ju titta på såna här grundläggande funktioner som skola, sjukvård och dom bitarna. Men samtidigt så underhålla dom redan befintliga. Jag tycker just att, det handlar väl egentligen om att få den här, bygga in buffert i systemet så att man kan ta emot fler och sen också marknadsföringsfråga. Att lyfta att vi kan ta emot fler och att vi vill ta emot fler, för ju fler vi får ju större budget får vi för att kunna driva det. Så det är en balansgång däremellan.

Finns det nån diskussion om att, att man istället ska planera för en minskad befolkning? Antingen i hela kommunen eller i delar av kommunen?

Alltså vi har ju tagit bort funktioner från Björkfors till exempel. Och det är jobbigt att behöva göra såna beslut. Så Björkfors är ett väldigt bra exempel på där man verkligen ser en stor distans mellan hur det var förr och hur det är nu. Men samtidigt så försöker vi jobba, jag brukar tänka lite tre ben. Alltså Horn, Kisa och Rimforsa, försöker fördela lika på. Och det kanske är fel att göra så. Man kan ju också ställa sig frågan, ska man tänka tvärtom? Ska man säga att, vi lägger en, ja vi tar exempel en skatepark eftersom det är på tapeten. Att vi lägger den mittemellan Rimforsa och Kisa. Och alla får köra ungarna dit istället, så vi litegrann jobbar för att lägga funktioner som man kan samnyttja istället för att behöva bygga på separata delar, alltså behöver vi skapa en differens. Som en delad användning, helt enkelt. Kanske är bättre och mer ekonomiskt?

Men det verkar ändå som att det är, att man satsar på tätorterna, mer än i landsbygden?

Ja, alltså det som jag funderar på som ligger framför är ju kulturmiljöprogrammet och det här med att man, som länsstyrelsen har lyft, är ju att man kan se det mer som en turistinvestering. Att lyfta vårt kulturella kapital, och liksom på så sätt kunna få fram värdena på landsbygden. Och det ser vi också ur en handläggningssynpunkt att det kan va en styrka för den enskilda handläggaren. Att man får ett bättre redskap för att kunna värna de vackra miljöerna folk vill turista i. Så att man får väl liksom, det känns som, det jag försöker göra är väl att. Både jobba liksom mot dom centrala orterna och dels också försöka knyta ihop dom i landsbygden runtomkring. Nu har vi ju fått en ny landsbygdsutvecklare, så nu kanske vi kan se någon som har en tydlig uttalad roll att värna om det här. Men samtidigt så har jag tryckt på att i, den budgeten jag kan nyttja, att det ska finnas ett tänk kring det här. Och det handlar det om att vi ändrar driftbudgeten, för att vi kan värna om det. Som det nu är så finns det inte medel för det! Så att det jag tycker märks som en generell förändring i alla fall, nuvarande förhoppning att kunna ändra beteendet. Så det ska bli intressant att se det i budgeten 2017, som går då i november i år.

Tycker du att det finns tydliga begränsningar för vad just den fysiska planeringen kan göra för att öka befolkningsantalet?

Alltså jag kan ju tycka att ibland skulle man ju vilja ha haft lite mer samlad ekonomi för att kunna göra större förändringar som verkligen kan locka. Jag tror ibland med, men just att, det tar ju enorm tid för en lite kommun att kunna vända. Kraftsamla för att kunna göra stora visuella effekter på landskapet. Och det krävs en väldigt såhär gemensam viljebild från politiskt håll. Som jag ser nu så ser jag inte riktigt den, den uttalade. Det kanske är det jag önskar, att man kanske kan få, genom att

bearbeta det genom en ÖP eller FÖP. Men det är ändå en lång vandring. Ja men det är klart det är en utmaning samtidigt som, jag tycker inte såhär, det är ju inte så, det är ju inte hur svårt som helst om man bara plockar ner det till varje enskilt projekt! Så, så tycker jag väl, ja och nej på den frågan, alltså jag kan väl tycka att det är lite svårt, att få igenom dom här stora projekten. Både brandstationsprojektet och Hackel. och dom två projekten är ganska stora, är ganska svår. De liksom rör sig 30-50 miljoner varje projekt. Det är ju såna stora summor så därför blir processerna så långa och. Det är lätt att det blir fler utredningar och det tappar fart. Alltså det är för stora summor för en så här liten kommun. Så att vi har inte, riktigt, alltså, man får inte med sig all politik att tycka samma sak. Och just att vi har, måste täcka upp mot båda håll, alltså just det här med lagstadgade kraven också. Vi måste se över de sociala bitarna och sjukvård och så vidare. Och då gör det liksom att ska vi investeringssatsa på idrott eller var det nu må vara, så krävs det en enorm enighet för att det ska hålla över hela resan. Och jag ser väl egentligen allt för ofta att det inte gör det. Det är väl egentligen det som är mitt största problem, att man kanske vill för mycket i förhållande till vad man mäktar med. Det är en svår sak att säga nej!

Märker du av att kommunen anser att det finns, ja men nån slags prioriteringsordning där andra saker kommer före just den fysiska planeringen för att öka invånarantalet? Alltså text ett starkare näringsliv eller bättre sjukvård?

Ja, alltså jag tycker det går i samklang. Alltså det som jag sitter ju med, just att jag dels jobbar med planering och detaljplanering, översiktsplanering. Men jag jobbar också, är med på ett hörn i projektering. Gör ju att även om det skulle va en anpassning av byggnad för. Det inte är det tryck som varit innan, så kommer det ju ändå upp på vårt bord. Är det så pass stort tryck uppe på KS (kommunstyrelsen), så drabbas jag av det och då får jag ganska stort insikt av det. Men det är inte alltid jag som jobbar med frågorna utan vi fördelar ut dom på avdelningen.

Ska gå vidare lite till strategier som finns. Anser du att kommunen idag har tydliga strategier, alltså främst inom fysiska planeringen, för att öka antalet invånare? Och kan du nämna några såna som du anser finnas?

Nej men en strategi är väl att försöka, som vi har internt diskuterat, det är ju industrimark i Rimforsa. Vi försöker hitta såna saker.

För jag har också hittat när jag läst igenom översiktsplaner, den gamla översiktsplanen och sen FÖPen för Kisa och Rimforsa. Att det väldigt mycket också handlar om såhär att det ska finnas bra kommunikationer, att det ska finnas planberedskap även för bostäder eller fritidsboende, att man ska satsa på natur och för att kunna locka turister.

Ja, men precis det är litegrann det som jag var inne på tidigare. Just det här med turismen och dom bitarna man vill fånga in. Men jag ser också just att det här, vi har brist på mark till exempel. Vi behöver köpa mark, och vi köper inte mark i den takten vi förbrukar den. Just nu handlar det mycket om att pussla, att få in dom bitarna om man fokuserar på Rimforsa. Men som sagt, strategier för förändring, det är ju egentligen, alltså man ser den enskilda företagaren att försöka skapa en större buffertzon för dom som har möjlighet att anställa eller har en mindre firma, till att liksom få in dom i vår kommun, istället för att dom kanske håller sig i Linköpings ytterområden så kommer dom tillbaka. Dom kanske bor i Rimforsa, men då vill dom ha en etablering här istället, och kunna locka med det. Men sen är det ju också dom här bitarna, för hela, för att kunna se ett växande Rimforsa så är ju kommunikationerna jag skulle klassa som en grundbult. För att kunna gå vidare, någonstans måste det ju finnas en trygghet för den enskilde att kunna ta sig till sitt arbete.

Och kunna lita på att man kan sätta barnen i förskola skola, att dom kan ta sig fram och tillbaka på ett smidigt sätt. Och också det här med planberedskapen är ju också en brottningsmatch som vi kämpar med idag. Att försöka lösgöra mark så vi kan göra en planberedskap.

Ja, vet du om det finns några strategier som kommunen av någon anledning kanske, budget eller politiskt, som kommunen inte arbetar med men som kanske finns som en möjlighet?

Alltså strategier, jag tänker kulturmiljöprogrammet har ju varit ett exempel på en sån sak som, när vi bara härlett det tillbaka så har det ju vart en så här, man ser ju att det är det viktigaste vi har nästan. Och man har värnat om det, man har pratat om att man ska prioritera upp det och ha som instrument. Just för att, i med att vår kommun är som den är, men att den hela tiden skjuts åt sidan, att det ges inte utrymme för det med ekonomiska medel. Så att det är väl en sak som jag vill lyfta och som jag, som jag ser att det finns ett behov rent på handläggarsidan för att kunna värna om det. Så där har vi ju liksom ett instrument som vi inte har utvecklat och som vi ändå vet om att vi borde ha gjort.

Jag tänkte gå in lite mer på, i mitt arbete så försöker jag ju också skriva om invandrarfrågan och nyanlända och så. Så då undrar jag om det, när man tänker på dom som man vill locka till Kinda, finns det nån uttalad önskan om, önskar man att det ska få va en viss grupp, alltså att det kanske ska va en viss ålder eller familjekonstellation eller att dom ska ha speciella yrkeskunskaper. Finns det nån uttalad specifik grupp som man vill locka?

Isåfall har det inte nåt mig! Jag har inte fått det alls på mitt bord. Kan inte svara på det. Är mycket ensamkommande men, nej, inget direkt som jag kan svara på. Där får jag säga pass.

För dom uppgifter som jag har tagit fram så är det ungefär 250 nyanlända som har blivit placerade i Kinda kommun av migrationsverket dom senaste åren och alltså där dom får ersättning och så. Det är ungefär 2,5% av hela kommunens invånarantal, och det är ju en ganska stor grupp. Har det setts som en möjlighet att behålla just dom här för att öka befolkningen?

Alltså jag tycker det är intressant. Det har ju gjort en satsning om att bygga upp kompetens för att kunna bemöta de som kommer, men jag tycker ju inte att det har funnits liksom nån diskussion i hur man liksom, i den här gruppens plats i samhället. Så rent, det som jag vill ha med liksom mer aktivt anpassa våra val av investeringar. Så jag vet att vissa, ja boendet. Men jag menar, behöver biblioteket ha en ny avdelning för att tillgodose dessa mångkulturella, eller behöver vi utforma vår samhällsinformation för en bredare målgrupp. Behöver vi, hur vårt samhälle kanske kan spegla också rent utseendemässigt? Att det är på ett annat sätt, jämför med konst och så vidare. Att vi, ja det är mer, att det känns väl inte som att dom är med och syns i, liksom i utformandet. Men jag ser väl inte dom som en målgrupp, utan att, där känner jag att, vi borde jobba mer. Dom är ju en målgrupp liksom många andra målgrupper som har sina särskilda behov, och samtidigt, samtidigt kan man ju inte säga såhär att man drar dom som är nyinflyttade från andra länder, är en målgrupp heller, för dom i sig självt kan ju va väldigt stor diskrepans vad man har för bakgrund. Och dom kan ju passa in i våra redan befintliga målgrupper och dom kan skapa egna. Så att, det är inte jättelätt. Däremot så tycker jag, jag skulle på nåt sätt vilja få in dom tydligare i samhällsutvecklingen. Är min önskan, på nåt sätt i alla fall att det ska vara, att det ska finnas med som en. Det är ju som när vi har, ja men igångsättningsbeslut, har vi liksom tänkt på den här målgruppen, tänkt på den här målgruppen och tänkt på den här?

Då tycker jag ändå att det ska finnas med som rödmarkeringar, ja men hur har du utformat det här arbetet för att du ska tillgodose den här målgruppen? Ja men från ett invandarperspektiv, hur kommunicerar vi om grejerna i det här projektet? Har vi hört dom här grupperna? Och sen också en underliggande problematik tycker jag är hur hör vi dom här grupperna? När vi inte kan språket. När dom kanske inte förstår sig på vårt system? Vad har vi för ansvar och informera och få med dom i diskussionen! Och jag skulle nog fokuserat, att det ibland, det blommar ju upp nu när det kommit så många. Det skulle nästan kommit lite flera, så att det verkligen blir en agenda. Det måste vi, måste vi lösa! Så att det kommer upp på den här offentliga dagordningen, att hur anpassar vi mot samhället den här, växande målgruppen. Så jag tänker att det är väl en (*skerattar*) en otroligt relevant fråga och försöka få in i ÖP! Iallafall väcka diskussionen på ett politiskt plan!

Ja, hur tänker du, hur kan det här komma upp i framtida planering. Finns det, till exempel det med medborgardialog, har ni hunnit fundera på några sätt som den här gruppen kan involveras i? Eller att dom frågorna kan komma med i översiktsplaneringen?

Jag tänker väl att man måste ta det i det skedet, att försöka nå ut och få in så många. Sen är det just, som sagt, nu kan ju inte jag säga, för jag har ju inte gjort det än, men jag har upplevt ibland att det är svårt att få med vissa grupper i samhället, ett samhällsengagemang. Så det är svårt att nå ut också, man kanske måste jobba uppsökande istället.

Men, tänker du att det kan behövas andra sätt än dom nuvarande strategierna som ni har, för att få just dom här nyanlända att vilja trivas i Kinda och vilja stanna kvar? Kan dom strategierna tänka sig skiljas från dom som har använts förut för att locka nya invånare att flytta till Kinda?

Det som jag tänker generellt är ju att, man mer och mer jobbar uppsökande. I alla målgrupper, från vilket land man än kommer ifrån. Att man går ut mer, man går ut, kanske då språkcaféet man går ut till, och får en diskussion istället för att försöka få alla att samlas på en punkt. För man måste få lov att föra samtalet på sin nivå. Så det skulle ju kunna va ett sätt och bemöta, och där är vi inte än.

Men du tänker inte att det behövs andra strategier, inte just för medborgardialogen, utan för planeringen för att just locka den här gruppen och stanna kvar i Kinda?

Ja, alltså tydligare pedagogik kanske, så att dom har påverkan. Att man kanske har informationsmaterial som berättar om deras rättigheter.

Då tror jag att jag har ställt dom frågorna som jag hade tänkt. Är det nånting mer som du vill säga angående just planeringen och för att öka befolkningen? Antingen bara, så som det här med hjälp av dom här invandrarna eller planeringen i stort för att öka, eller för att öka befolkningen?

Jag tänker på attraktivitet, för en stabil kommun, som står fast vid sina beslut, blir en trygg kommun på något sätt, man litar på den. Och en kommun som kan lösa sina uppgifter, synliga uppgifter som man har ett uppdrag att lösa, ja, var det nu må vara. Hackel då till exempel, att man slutför det uppdraget och sen går man vidare till nästa. Så man väljer, det som jag tycker mig se är just det här som jag var inne på tidigare att man spelar inte hela spelet ut. Utan man släpper den och sen går man vidare istället för att kanske göra färre saker, men göra dom bra, och se det ur ett längre perspektiv. Så då blir inte heller, jag tror vi kanske inte upplevs alltid som en pålitlig kommun, på grund av att vi har så långa processtider. Så att politikerna, man har inte musklerna till att göra allting och då

blir det att man kanske avvaktar eller försöker, man har liksom inte riktigt möjligheten, man vill inte säga nej. Men inte ja heller, och det är klurigt. Speciellt klurigt som tjänsteman, på någotsätt att kunna göra en bra produkt av det. Det tycker jag är en svaghet. Så att, en mer, alltså jag skulle hellre se färre beslut, att gå framåt. Men köra dom i mål. Men det är ju min synvinkel på det som jag, utifrån det jag arbetar med.

Tack för intervjun!

BILAGA 2 - INFORMANT 2

INTERVJUGUIDE

- Kommunen har minskat med ca 800 invånare sedan 70-talet- hur märker du som planeringsarkitekt av den befolkningsförändringen? Vilken uppfattning har du kring hur man på kommunen tänker kring Kindas demografi?
- Är det ett stort fokus på kommunen att det är en negativ befolkningstrend och att denna måste vändas?
- Vilka möjligheter har den fysiska planeringen för att arbeta för fler invånare enligt dig?
- Skiljer sig din uppfattning mot kommunens tro på planeringens möjligheter?
- Anser du att det finns tydliga begränsningar för vad just planeringen kan göra för att få en positiv befolkningstillväxt?
- Delar kommunen den synen på begränsningarna?
- Hur ser balansen ut mellan att vilja locka fler invånare och att behålla de redan befintliga?
- Finns det en diskussion om att istället planera för en minskad befolkning?
- Skulle det finnas något positivt med att tydligt planera för ett mindre antal invånare?
- Tydligt i ÖP och FÖP att Kinda kommun vill bli fler invånare, samt att dessa ska vara spridda över hela kommunen- håller du med om den tolkningen?
- Anser du att kommunen idag har några tydliga strategier (främst inom den fysiska planeringen) för att öka antalet invånare?- vill du nämna några?
- Genom att läsa ÖP och FÖP har jag hittat några teman för strategier för en ökad befolkning- de är bland annat
 - utveckla kommunikationer-som vägar och kollektivtrafik
 - Upprusta tätortscentrum- upprusta GC-vägar och snygga till torg
 - Erbjuda attraktivt boende- med planberedskap eller LIS-områden
 - Industrimark ska finnas tillgänglig
 - Satsa på natur och fritid- för att tex locka turister
- Kan du hålla med om dessa- har jag glömt några?
- Anser du att de strategier som tas fram också genomförs?
- Finns det metoder för att öka befolkningen som diskuteras men som av någon anledning kommunen inte väljer att gå vidare med?

- Finns det en uttalad önskan om att få en viss grupp att bosätta sig i Kinda (tex ålder, speciella yrkeskunskaper)
- Cirka 250 nyanlända flyktingar har blivit placerade i Kinda de senaste åren (2,5% av hela kommunens invånare) – detta är en ganska stor grupp- har det setts som en möjlighet att behålla just dessa för att öka befolkningen?
- Skulle det behövas andra strategier för att få de att stanna kvar?

INTERVJU, INFORMANT 2, KINDA KOMMUN MAJ 2016

(Frågorna är **fetmarkerade** för att skilja dem från informantens svar)

Kommunen har minskat med ca 800 invånare sen 70-talet, hur märker du som planeringsarkitekt av den befolkningsförändringen och vilken uppfattning har du på hur man kommunen tänker kring demografin i Kinda?

Om jag svarar lite baklänges, det man tänker är ju att, när det gäller befolkning så handlar det inte bara om antal, utan det handlar ju om hur befolkningen är sammansatt också. Och att det är viktigt att det inte bara är en åldrande befolkning utan att det finns unga familjer och så. Och det är inte för att, rent krasst så kanske dom kostar rätt mycket för dom ska ha skolbarn i skolan och förskolor och sånt där, men dom bidrar ju med ett... mentalt tillskott. dom bidrar med lite tro på framtiden och sånt. Så att jag tycker det är jätte viktigt att det hela tiden fylls på, med unga personer. Sen är gamla människor måttligt flyttningsbenägna kan man säga. Det är ju, man pratar ju om en sån här flyttningskedja, att dom gamla som sitter i ett hus dom har betalt och bor billigt i. Man kanske sitter en eller två personer i 140 kvadrat eller störrre. Dom skulle ju då rent teoretiskt kunna flytta till en lägenhet eller nåt mindre, och då skulle vi lösgöra bostäder och så där i princip slippa bygga så mycket, men det där sker ju inte. Och det är klart, bor man jättebilligt för 3000 i månaden, det tar ju lite emot och skaffa en lägenhet som kostar 8000 förstås. Men rent var det får för konsekvenser, det uppstår ett behov av bostäder som, ja, statistiskt sett kanske inte behövde uppkomma, men det gör det i alla fall. Trots att befolkningen kanske minskar så börjar man bygga nytt. och det betyder ju att man måste ha planering för det. Kedjan från att man vill ha en befolkningspyramid som ser vettig ut med unga familjer och så till tomterna. Det är en kedja som hänger ihop, ungefär som svar på helhetsvar på frågan,

Tycker du att det är ett stort fokus på kommunen att det är en negativ befolkningstrend och att den trenden måste vändas?

Ja det har vi, nu har vi faktiskt inte på sista åren haft nån minskad befolkning utan den har till och med gått upp litegrann faktiskt, precis här på slutet. Men det är så att vi har pratat om att vi ska va 10 500 invånare och det var nåt årtal satt, och det är väl väldigt väldigt nära om det var 2000? Vi kanske till och med redan är där. Så fokuset är inte så stort kan man ju säga. Det kanske borde va större till och med. Vad var den andra delfrågan?

Jo att, att man är väldigt medveten om den här befolkningstrenden och att den måste vändas så att man försöker jobba mycket mot för och locka fler invånare?

Ja? Jag tycker väl själv att man gör lite för lite egentligen. Faktiskt, jag tycker inte man riktigt ser konsekvenserna hur det, eller faran om man nu så vill det, att befolkningen minskar. Faran kommer ju krypande, eller konsekvenserna kommer ju krypande lite långsamt. I form utav småbutiker läggs ner och sådär. Jag tycker nog man skulle varit lite mer på.

Du tycker inte att det är en så tydlig fråga, att det här måste vi arbeta mest med?

Nej inte, inte när man då säger att det ska bli 10 500 invånare.

Nej? Man har ett starkt mål, men kanske inte vet hur man ska komma dit?

Nej, man vet inte och man kanske inte vill tillräckligt heller. Faktiskt. För vill man och insåg vad det innebär att få en åldrande och krympande befolkning, då skulle man nog jobba hårdare med det tror jag faktiskt. Och då är ju vi ändå, vi ligger ju hyfsat nära Linköping, ja vi ligger ju bra till i förhållande till Linköping, så det finns ju en god arbetsmarknad, på ganska nära håll ändå. Vi skulle mycket väl kunna utgöra båda bra bostadsmarknad och och arbetsmarknad för Linköping. Så att det, det går ju att göra en hel del.

Vilka möjligheter tycker du att den fysiska planeringen har för och arbeta för fler invånare?

Ja dels så, den fysiska planeringen har givetvis möjligheterna det här med att man upplåter mark för bostäder och för olika funktioner så att det blir ett funktionellt samhälle, det är väl den mest konkreta saken vi kan göra. Men sen tycker jag också att den fysiska planeringen måste bygga vidare på det man har sagt förut, alltså man måste va långsiktig. Så att man inte kullkastar saker som man har jobbat med tidigare. Det har vi blivit bättre på så.

Har du nåt exempel på vad det skulle kunna va som man inte arbetat långsiktigt med?

Ja... det kan ju vara att man har någon politisk vilja under nåt år. Till exempel så ville föregående majoritet satsa på ett område i Rimforsa för att utveckla strandområdet. Och det finns också med i den fördjupade översiktsplanen. Hur mycket befolkning det bidrar till, det kan man väl aldrig riktigt säga, men man hade ju i alla fall ett mål man jobbade med. Och sen så när det varit nyval då så skrotade man det där direkt. Och sa att det ska vi inte jobba vidare med. Och likadant var det med stationsområdet här i Kisa. Det är väl det som då blir lite...Vad ska jag säga, man jobbar inte konsekvent mot nån målformulering eller nåt mål då.

Nej?

Jag tror det här med ett tydligt mål som man... Att alla har förstått och det är tydligt kommunicerat, och helst ska man ju stå bakom det också, det tror jag är jätteviktigt. Och sen ska man ju då ha någorlunda kraft i ledarskapet också så att man jobbar mot det där målet. Det tror jag är väldigt viktigt. Så tydliga mål och uthållighet är viktiga i fysisk planering.

Ja... för min nästa fråga var om den, om din uppfattning om vad fysiska planeringen har för möjligheter om den skiljer sig från kommunens?

Jag kan ju ibland tycka att man inte riktigt förstår vikten av det här med vad fysisk planering är. Och att det inte är, man rycker inte det ur sitt sammanhang och säger: nu måste vi ha 50 tomter. Utan det måste va tänkt sen ganska lång tid tillbaks för att det där ska funka. Och det måste va tänkt rent fysiskt så att man har förberett för VA och sådär och att man har tänkt att ja men skolan kanske behöver byggas ut och så att det hänger ihop på det sättet. Och sen måste det ju också jobbas konsekvent mot vår budget så att säga, så att den fysiska planeringen jobbar på samma sätt. Vi har ju treårsmål i budgeten, så att den fysiska planeringen också har nån typ av treårsmål så man har lite längre sikt och lite kort sikt om man ska genomföra. Att man försöker vara tydlig i det, det tror jag är en framgångs metod.

Anser du att det finns tydliga begränsningar för vad just planeringen kan göra för att öka en befolkning?

Nja, det finns väl inte så himla mycket begränsningar i det, om man inte börjar titta på regelverken. Att man inte bör bygga i löv, ja vissa biotoper och såna där saker. Men begränsningen, har man bara vilja och fantasi, så tror jag inte man kan säga att det är några begränsningar direkt. Planeringen sätter upp och hinder och ger möjligheter. Gäller att utnyttja möjligheterna.

Tycker kommunen samma sak om begränsningarna? Att det inte är så många begränsningar som den fysiska planeringen har?

Ja det är ju en intressant fråga. Vi får ju ibland, senast i måndags (*skerattar*) fick jag en liten pik om att det här med detaljplaner, ni är så krångliga när ni ska göra detaljplaner. Det var kommunstyrelsen som sa det. Då tycker ju dom att vi är krångelputtar som bara hittar problem. Och det kanske är, om man inte ser hur fysisk planering funkar så kanske man ser oss som såna. Att vi måste fixa, vi måste kolla att det inte är förorenad mark och vi måste ta hänsyn till strandskydd och vi måste ta hänsyn till en massa saker. Och där kan ligga nån viking begravd och så. Så att kommunen kanske har en annan bild då. Jag ser väl mer möjligheter kan jag väl tycka.

Hur ser balansen ut mellan att vilja locka fler invånare och att behålla dom redan befintliga. Tycker du att det finns en diskussion om den frågan?

Ja, den kommer upp ganska ofta faktiskt. Den diskussionen kommer ofta, men jag ser inte att det är nån enorm motsättning mellan dom. Utan om man satsar på nånting, fotbollsplan eller vad det än är, så är det ju givetvis både för dom som bor och för dom som kommer nya. Jag kan väl inte komma på nåt fall där man inte har tagit hänsyn till dom som finns här redan direkt. Man skulle ju kunna tänka sig att man bygger för något jätte särintresse, speedwaybana eller vad vet jag, som inte egentligen finns här, bara för man tror att man ska locka massa utomstående, men jag kan inte påstå att det har varit så faktiskt. Men den frågan kommer ofta upp när man har samråd och såna saker, medborgardialoger. Att det är väl bra att det kommer nytt folk, men tänk på oss som redan bor här. Så att den hör vi.

Så det kanske ändå är så att vissa medborgare upplever att vissa saker som man vill planera kanske inte alltid är för dom som är befintliga invånare?

Nej, det kan, frågan tyder ju på det. Och det är klart, bygger man ett nytt bostadsområde så är det väl mest för nyinkomna, men det är ju inte helt ovanligt att dom som bor i orten flyttar till det nya området. Det förekommer. Men det är lite skillnad på, nu som vi håller på med den här idrottsplatsen uppe i Rimforsa och fotbollsplanen, den är ju liksom mer tydligt för båda. Det finns ju mycket starkt fotbollsintresse. Så det är ju mer tydligt för dom som redan bor här.

Finns det en diskussion om i kommunen att man ska istället planera för en minskad befolkning?

Nej, egentligen inte faktiskt. Det nämns ibland men det är ofta ifrån utomstående observatörer eller va vi ska kalla dom (*skerattar*). Som när vi gjorde FÖPen här i Kisa då så jobbade vi med White Arkitekter, då väcktes, eller nämndes iallafall frågan. Att ja Kisa har ju liksom gått, minskat och minskat och minskat i alla år här, man kanske ska gå in med en planering att hur minskar vi med äran i behåll? Men det är politiskt och kanske även då vi tjänstemän tycker att man måste ha en

tydligare mer positiv eller mer offensiv målbild. Det tror jag faktiskt.

Men det är ändå nånting som har diskuterats, men inte en fråga som lyfts inom kommunen, utan isåfall utifrån att man väljer och inte anse att det är en bra idé?

Ja, som jag har hört i alla fall. Sen vet jag inte vad som sägs internt i till exempel nämnder och såna där saker, och i politiska partier och så. Men jo det är lite olika, om man nu skulle välja och planera efter en minskande befolkning, det blir ju lite olika. Men man ska inte glömma bort att det kan ändå komma behövas fler bostäder även om befolkningen minskar. Barn flyttar hemifrån och folk separerar, det behövs ändå.

Har det funnits nån diskussion om att planera för, på vissa orter i eller på vissa ställen i kommunen att här kan man planera för en minskad befolkning?

Nej det är inte så uttalat. Det har det inte gjort, sen ja, man har väl insett att småorterna har det svårt och.... Björkfors till exempel har ju haft en, dom hade en skola för ett tag sen, dom hade en butik. Och för ganska, rätt många år sen nu, fanns det post och såna där saker. Det blir ju som nån sa, det är som ekrar i ett hjul, att om en eker pajar då blir det jobbigare för dom andra och då är det lättare att de också går av så att säga. Så alltså, sen rör inte den kommunala planeringen på, det är många saker den kommunala planeringen inte rör på. Den här viljan att utbilda sig och inte bo på en liten ort för att det inte finns jobb och så. Det är svårt för kommunen att rå på det. Det är ju en allmän samhällstrend kan man ju säga.

Tycker du att det skulle finnas nåt positivt med att tydligt planera för en minskad befolkning?

Ja, det är väl handlingsberedskapen i såna fall. Vi har väl nån gång faktiskt som underlag till den där FÖPen, Rimforsa, så hade vi någon gång olika scenarier. Vi hittade på lite olika scenarier, en var väl växande och en va si och så, och nån var nog minskande befolkning också. Det är ju mer för att man inte ska bli helt ställd ifall det kommer upp då. Det ska åtminstone funderats i dom banorna. Men rent uppdrag eller så har vi inte haft några såna.

I den, när man kom fram till det scenariot att det skulle kunna minska, vad kom ni på för idéer, fanns det nån metod för att kunna behålla kvalitéerna trots att det var ett minskande underlag?

Nja, vi jobbade aldrig så långt med, utan egentligen mer var det för att belysa vad får det för konsekvenser. För det finns ju också dom som tycker att nu är det ganska bra, lagom storlek på den här orten, vi tycker inte att den behöver bli så mycket större. Och då, var det ju också i den, att man skulle ställa en ökad befolkning mot vad det nu var, kommer inte ihåg riktigt och fundera över konsekvenserna. Och det var ju ganska unisont att man såg stora nackdelar med en minskande befolkning. Bland annat det här med att, det betyder oftast också att det är dom lite yngre som försvinner, och dom gamla blir kvar. Och då har man den här åldrande befolkningen och allt vad det för med sig då. Men det är intressant att jobba med scenarier, det tillåter ju rätt mycket. Man tillåts ju eller tvingas ju att tänka lite utanför lådan.

Men det var främst då för att få en bild av såhär skulle det kunna gå, och då var ganska många ense om att såhär vill vi inte att det ska bli, utan vi fortsätter med att planera för att det ska bli en växande befolkning?

Ungefär så ja.

Jag har läst igenom dom här dokumenten (*pekar på kommunens översiktsplan, fördjupade översiktsplan för Rimforsa och fördjupade översiktsplan för Kisa*) och tycker att det är ganska tydligt att Kinda vill bli fler och att invånarna ska vara spridda över hela kommunen. Har jag tolkat läsningen rätt då?

Jaa, joo.

Anser du att kommunen idag har några tydliga strategier eller metoder inom fysiska planeringen för att öka antalet invånare? Om du vill nämna några.

Ja, det som vi har, det mest konkreta är väl att vi har jobbat så att det har blivit mer tomter i Rimforsa. Kan vara det tydligaste. Sen har det gått lite mer trögt i Kisa. Sen på landsbygden har man ju väldigt mycket svårare att styra just den saken, och vi kan däremot fightas för busstrafik på landsbygden och såna saker. Men den rör vi ju inte över den frågan, sår att den kommer bara skrika, och vi kan protestera. Nu har ju det försvunnit några busslinjer men det har å andra sidan också kommit tillbaks en. Sen kan vi jobba för bredband och vi kan jobba för att vägarna hålls i trim och såna där saker men vi har ganska små styrmöjligheter egentligen. Och vi kan jobba för säkra elleveranser och så, så att det är möjligt att bo på landsbygden. Sen har vi ju andra regelverk, där nåt som ofta kommer upp är strandskyddet. Som en del tror är nyckeln till väldigt mycket fler bostäder. Men som sagt, vårt jobb är inte bara att tillåta! Vårt jobb är också att följa lagen. Det är ganska strikt när det gäller strandskydd. Men sen är ju inte vi markägare heller på landsbygden. Vi äger en del skog men inte i några bolägen sådär. Så att vi kan tycka här vore det fint och bo, men markägaren vill absolut inte att det ska byggas. Och då kan vi ju tycka det (*skrattar*) vi kommer ju ingen vart. Kan ju berätta att vi nåt år så gjorde vi så att vi kallade in markägare runt Rimforsa, för liksom peppa dom och säga att försök och stycka lite tomter, det finns efterfrågan och vi är positiva och det ena med det andra, men det vart liksom inget av det. Och sen så var det en kille som jobbade på, ja var det nyföretagarcentrum tror jag det var, han gjorde samma sak. Han åkte runt och pratade med markägare men även, men inget intresse. Så det är ganska trögt.

Men det är annars att satsa på Rimforsa, och försöka få fler tomter där, är en tydlig strategi så för och öka befolkningen?

Ja, det går inte att förneka att Rimforsa ligger ju bäst till förstås. Nära till Linköping och bra kommunikationer och ligger ju fint nere vid sjön. Nära till skogsområden och massa vacker natur. Sen behövs det mer tomter här också. För att bli lite detaljerad, i Rimforsa äger ju kommunen väldigt lite mark. Här i Kisa äger ju vi mycket mer mark runt tätorten. Så att vi kan inte diktera fram tomter i Rimforsa, utan det måste finnas ett privat intresse. Och här i Kisa äger vi mark, men det mesta är ju ganska besvärlig topografi här då, så det mesta är, ja det är rätt så bergigt helt enkelt. Det är jättesvårt att hitta platser som inte hamnar långt utanför. Man vill ju nyttja det som finns och stärka affärer. Så att det, det är lite komplext.

Jag har också när jag läste igenom dom här (planeringsdokumenten) så har jag hittat några strategier som jag tycker mig se, som att det här kan vi göra för att nå en ökad befolkning. Och då har jag bland annat hittat att man ska utveckla kommunikationer med busshållplatser och att man vill ha kvar tåget och så. Att man ska upprusta centrum, till exempel Rimforsa torg och Kisa och kanske göra bättre gång och cykelvägar i centrala lägen. Att det ska finnas, att kommunen ska kunna erbjuda attraktivt boende genom planberedskap och kanske också genom att utreda vilka LIS-områden (Landsbygdsutveckling i strandnära lägen) som kan finnas. Att det ska finnas industrimark tillgänglig och att man ska satsa på natur och fritid för att locka turister och folk som vill flytta till kommunen. Tycker du att jag har samlat ihop dom som kommunen har?

Ja, det som väl har flutit upp lite mer är väl det här med bredband. Bredband och kontra att telefonnätet delvis läggs ner nu. Det inser man ju är en jätteviktig fråga. Och sen så pratar vi väl om det här med att vi har tydligt uttalat att vi är för, eller att vi kommer att vara positiva ifall någon vill bosätta sig på landsbygden. Att det finns ett uttalat mål och att man ska kunna bedriva näringsverksamhet ihop med bostaden och sådär. det kanske är något detaljerat, men det har vi, det finns där också. För det finns ju en särskild LIS-plan också. Till begränsad nytta eller vad jag ska säga. Det här med LIS är svårt för det är så svårt att peka ut områden man vet aldrig var det kommer efterfrågan. Utan vi har pekat ut ett antal områden sådär litegrann på måfå. I vissa fall har ju då någon visat intresse för att bygga på ett område, men i andra fall har vi bara tyckt ja men det där kan väl vara ett lämpligt område. Och i vissa fall har vi då någon som vill göra något men som inte kom med, och i vissa fall så har vi tyckt att det är en bra plats men markägaren är inte intresserad. Så att det är lite knepigt.

Ja, för min nästa fråga var hur dom här, strategierna har implementerats eller hur väl dom har genomförts?

Hmm, jaa. Jag kan inte, vad man ska sätta för siffra på sånt? (skrattar). Men, den översiktsplanen för Rimforsa en del grejer är faktiskt gjorda. Man har ju stöd utav den i en del fortsatt arbete. Men det är ju inte sådär att kommunfullmäktigeordförande håller upp den vid varje sammanträde och säger det här, det är vad kommunen har sagt att vi vill. Den är väl inte helt känd faktiskt. Sen har det ju varit mandatskifte också. Den här (*pekar på Översiktsplanen*) kan väl ha varit ett par omgångar, eller tre kanske till och med? Den är från 2004 har jag för mig? Och den där (*pekar på Rimforsas fördjupade översiktsplan*) är från 2012 va?

Ja, från 2011.

Elva, just det.

Men då är det, du kan se att vissa strategier, att man har fortsatt arbeta med dom och gått vidare och att vissa har inte kommit i lika stor utsträckning?

Jo, det kan jag nog tycka.

Anser du att det finns metoder för att öka befolkningen som har diskuterats men som kommunen inte väljer att gå vidare med, till exempel om de har kommit fram nånting när ni har arbetat med översiktsplanen och fördjupade översiktsplanerna som av ekonomi eller politiska skäl eller så som man har valt att avsluta?

Ja, det finns det ju säkert. Kanske inte kan komma på nåt just nu, men folk pratar ju om samma saker som vi. Dom pratar om kommunikationer och attraktiva boenden, stadslägen och att det måste finnas mark. Så att det är ju inga så att säga motsättningar på det där. Sen tas det ju ut svängarna ibland och det görs väl både bland allmänheten och bland oss. Strandskydd pratar man mycket om. Så det kan va en strategi som kommunen har pratat om men inte har tänkt på så mycket. Ja vi har ju gjort, vi gjorde ju den där LIS-planen. Men den var knepig. Knepiga frågeställningar, för vi hade ju kunnat tänka oss och säga det att vi minskar strandskyddet från 100 till 60 meter generellt i hela kommunen eller någonting i den stilen, men det tillät inte regelverket. Man måste peka ut speciella platser och det blev det ju dom här problemen med markägare som inte vill eller markägare som vill men inte får. Dessutom så när vi remitterade den så fick vi rätt mycket mothugg av länsstyrelsen, för dom ville att den skulle ses som en tidsatt genomförandeplan och det vart väl knepigt iochmed att vi hade så. Vi hade satt dom här områdena som, ja det händer ingenting, för markägaren är inte intresserad. Så då blir det ju jättesvårt att säga år 2017 ska det här vara genomfört. Det funkar ju inte riktigt men nu har man diskuterat på kommunstyrelsen iallafall att man ska göra en översyn av den planen, men att den då skulle vävas ihop översiktsplanen för hela kommunen. Så att vi kanske ska ta i den frågan inom nåt år, eller ett par år. Eller jag vet inte, man orkar inte så himla mycket med dom vi är med dom resurser vi har, har inte pengar till så massa konsulter och sådär.

Sen undrar jag om det finns en uttalad eller outtalad önskan om att...Vem det är som man vill ska flytta till Kinda?

Ja, det kan man fundera på (*skrattar*). Man kan skoja litegrann och säga ja, vi vill ha höginkomsttagare utan barn, säger ju då en del för att det ska kirra litegrann i kassakistan. Men jag vet inte hur pass allvarligt det där är. Men om man skulle spetsa till det något, om det skulle komma låginkomsttagare med stora sociala problem i mängder, det skulle väl inte va riktigt det man ville. Utan det är klart, man siktar väl i alla fall på nån slags självbärande folk. Som sagt barnfamiljer är ju jättetrevligt men det kostar lite pengar för omvårdnad och sådär då. Och sen har det väl blivit så att det har byggts en del såna här +55 boenden och det är ju en ganska köpstark grupp och de har koll på sin ekonomi och vet var dom kan satsa. Ibland så sägs det att ja men, det är bra att ha, det ska vi satsa på, och det är det väl. Men samtidigt så satsar man ju då på en åldrande grupp. Man vet ju att den gruppen kommer att bli äldre och kommer naturligtvis inte att få fler barn. Dom efterfrågar service och springer i butikerna, men det är en grupp som kommer att bli äldre. Det är inget fel med det så att säga (*skrattar*). Och dom kanske blir bofasta och då kanske man spär på det här med att befolkningspyramiden blir ännu mer tung i toppen om 10, 15 år. Så kanske man har mycket hemsjukvård och såna saker. Så det är tveeggat, men det är ju allt.

Sen så är det ju kanske runt 300 nyanlända flyktingar och ensamkommande barn som har kommit till Kinda de senaste åren. Det är ändå en ganska stor, kanske runt 3 procent av Kindas befolkning. Har det setts som en möjlighet att behålla just den här gruppen? Att dom ska fortsätta att bosätta sig i Kinda?

Ja det, det kan jag nog säga. Att om man skulle försöka samordna den ganska spretiga diskussionen så är det nog, det är många iallafall som ser det som en möjlighet. Det, att dom unga som kommer dom ska ju integreras och sådär och lära sig språket och så vidare, men samtidigt har man ju en

gratis resurs. Som dessutom inte har gått i dagis och kostat pengar, utan dom kommer ju, ja, man ska inte säga att dom är färdiga. Ja dom kliver ju in på arbetsmarknaden och det behövs ju på arbetsmarknaden och ska man va lite sådär kapitalistisk så behövs det ju även konsumenter. Jag hörde på radion, i morse tror jag, att det var något europeiskt land, om det var Tyskland, hade fått en oväntat hög BNP-tillväxt. Det berodde på bland annat på att det hade kommit många flyktingar sa dom, för att efterfrågan ökade helt enkelt. Så det är, det är en fråga som inte bara är enkel.

Men du sa att det var en ganska spretig diskussion, men att det kanske kan vara en möjlighet, men att det finns inga uttalade mål; nu är det viktigt att vi behåller den här gruppen?

Jag vet nog inte det egentligen faktiskt. Det kan jag inte säga att jag vet. Men det som väl har hänt det är väl att lägenheterna har blivit uthyrda, dom som var tomma. Ja, det finns ett behov av bostäder generellt. Nej jag kan inte riktigt svara på det, faktiskt.

Tror du att det skulle behövas andra metoder inom den fysiska planeringen för att få dom att stanna kvar? eller nya strategier?

Ja alltså det som väl oftast pratas om, det är ju inte jag som har hittat på, det är ju det här med att kunna bygga lite enklare. Man kanske kan sträva efter att på något sätt få ner byggkostnaderna, jag vet inte exakt vad det ska innebära, det kanske jag inte kan säga. Men det kanske går att hitta andra PBL-krav på byggnader och så, det skulle väl vara en möjlighet. Och sen har det i många år pratats om att man ska göra en förkortad och förenklad PBL-process i detaljplaner och ja, det har vi väl i praktiken inte sett så himla mycket av. Man har ju pratat om att man ska skippa, eller gå direkt från översiktsplan till bygglov och såna saker, även inom planlagt område. Det har varit en hel del olika tankar, men i praktiken, det som gäller nu, ja, jag ser inte nån större skillnad mot tidigare faktiskt. Så lite går det väl att göra. Och sen så som planerare när jag sitter med detaljplaner så tycker jag ibland att man ska tillåtas att göra dom mer generella, mer tillåtande. Detaljplan ska styra i detalj, är väl grundinställningen, men man kanske skulle kunna tillåta sig att liksom ta ut svängarna litegrann så att man inte behöver göra om planen direkt om det blir nån lite ändring av det man tänker. Till exempel att det kan stå kontorsverksamhet i bostadsområden och sådär, vilket ju inte skulle störa särskilt mycket men som kanske om någon vill öppna ett litet kontor kanske, blir ett problem om det är någon som gör det. Så det blir så, vad planen, eller PBL tillåter delvis hur vi själva använder det.

Det var nog mina frågor. Är det nånting som du rent spontant tänker att jag har missat när det gäller befolkningstillväxt inom den fysiska planeringen i Kinda?

Nej, det tror jag inte som jag har reflekterat över, direkt. Men man kan ju för skojs skull titta lite grann på det här med födelsetal och dödstal och se hur det ser ut med födelsenetto och jämföra det och titta var är inflyttning. Hur stor är inflyttningen och hur stor är eventuellt födelseöverskott då? Då vet jag att, för jag tittade på det här ganska nyligen, att det skiljer mellan orterna. på en del ställen är det underskott, på andra är det positivt. Och på nån ort jag tittar, så balanserade inflyttning och födelseöverskott, precis varann så när som på en person tror jag. Så det kan ju va en liten intressant analys. Sen vet jag inte, sen säger ju inte det något om framtiden. Vad var det han sa? Det är svårt att sia, särskilt om framtiden (*skerattar*).

Tack för intervjun!

